

УПРОВАДЖЕННЯ МОДЕЛІ ГРОМАДСЬКО-АКТИВНОЇ ШКОЛИ

Проведення дослідно-експериментальної роботи в ЗНЗ м. Києва

Громадсько-активна школа — це навчальний заклад, у якому значна увага приділяється налагодженню партнерських відносин між школою і всіма ресурсами, що існують у громаді. Школи стають освітніми, культурними центрами, а також центрами відпочинку для осіб будь-якого віку. Використовуючи загальноосвітні школи як громадські центри, громадсько-активні школи залучають нових партнерів, тим самим створюючи значний спектр послуг для дітей, молоді, сімей і громад.

Існують міжнародні стандарти якості діяльності громадсько-активної школи, завдяки яким виникає можливість визначити сильні і слабкі сторони роботи навчального закладу, а також потреби у процесі навчання; зосередити роботу з іншими установами й зацікавленими сторонами щодо подальшої співпраці; оцінити роботу з громадою; визначити загальні принципи діяльності та послуг на базі школи. Стандарти громадсько-активних шкіл охоплюють такі сфери: лідерство, партнерство, соціальну інклюзію, послуги, волонтерство, навчання протягом усього життя, розвиток громади, залучення батьків, шкільну культуру.

Василь КОВАЛЬЧУК, завідувач науково-дослідної лабораторії експериментальної педагогіки та педагогічних інновацій Інституту післядипломної педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук, доцент

Актуальність дослідження та основні ідеї експерименту

Історично українська школа завжди була центром місцевої громади. Школи виконували не лише навчальну функцію, а й активізували і навчали громаду. Нині в Україні є нагальна потреба відтворити цей досвід, оскільки у багатьох містах, містечках, селах і селищах нашої країни школа здебільшого є єдиним осередком освітнього, культурного й духовного життя громади.

Зараз школа є не лише частиною демократичного суспільства, а й має важливе значення для майбутнього, визначаючи, якою буде демократія. Сучасна школа має дати учням не лише певні знання, уміння й навички, а й виховати громадсько зорієнтовану особистість, яка після закінчення школи успішно займе своє місце в житті. Саме у школі учням необхідно дати знання, що надалі дадуть змогу зорієнтуватися і зробити правильний вибір, оскільки вже у шкільному віці формується світогляд дитини. Але лише знання теорії недостатньо для формування в учнів активної громадянської позиції. Мікросередовище школи необхідно

поєднувати з реальною дійсністю навколо школи. Громадсько-активна школа не відділяє учнів від реального життя, а включає це життя у свої уроки, позаурочну діяльність, забезпечуючи єдине громадянське виховання не лише учнів, а й усіх учасників освітнього процесу. У результаті відбувається комплексне, системне виховання громадянина не лише в школі, а й поза її межами.

Громадсько-активна школа — це навчальний заклад, у якому значна увага приділяється налагодженню партнерських відносин між школою і всіма ресурсами, що існують у громаді.

У громадсько-активній школі **значна увага** **приділяється:**

- освітнім, соціальним, оздоровлювальним послугам;
- розвитку молодіжного руху й залученню громадян;

- поліпшенню навчання учнів;
- зміцненню родини і відносин між мешканцями громади.

Школи стають освітніми, культурними центрами, а також центрами відпочинку для осіб будь-якого віку. Вони відкриті для кожного — без вихідних. Використовуючи загальноосвітні школи як громадські центри, громадсько-активні школи залучають нових партнерів, тим самим створюючи спектр послуг для дітей, молоді, сімей і громад. Численні дослідження і значний досвід свідчать, що молоді потрібен вибір можливостей і підтримка. Тому діяльність громадсько-активних шкіл позитивно впливає не лише на самооцінку молоді, а й на розвиток громади загалом.

Основою громадсько-активної школи є думка про те, що школа не може існувати окремо від потреб громади, саме вона може стати ініціатором розвитку місцевої громади. **Модель громадсько-активної школи містить три компоненти:** демократизацію, волонтерство і взаємогідне партнерство між школою і громадою, дає змогу загальноосвітній школі стати громадсько-активною без втрат для її основних функцій. Мета громадсько-активної школи — не просто надавати освітні послуги учням, а й розвивати громаду, залучати батьків і мешканців до вирішення соціальних та інших проблем, які існують як у школі, так і в громаді.

Модель, яка стала основою руху громадсько-активних шкіл в Україні, **визначає громадсько-активну школу як будь-яку школу, де:**

- увага приділяється роботі з місцевою громадою, працівниками школи й мешканцями населеного пункту;
- школа сприяє вільному обміну думками, займається оцінюванням місцевих потреб і бере участь у прийнятті рішень на місцевому рівні, а також забезпечує зворотний зв'язок, що стосується цих дій, із боку громади.

Розширення послуг на базі школи, як того вимагає модель громадсько-активної школи, стимулює виникнення інноваційних освітніх програм, допомагає вдосконалити професійну майстерність педагога, яка відповідає вимогам сучасності. Адміністрація шкіл, залучених до програми, зазначає факт: як тільки вони обрали для розвитку свого загальноосвітнього закладу модель громадсько-активної школи, вони стали конкурентоспроможними. У межах моделі громадсько-активної школи відбувається переорієнтація на особистість учня, на формування активної громадської позиції, відповіальність перед собою і перед громадою за прийняті рішення. У результаті роботи за моделлю громадсько-активної школи ресурси школи використовуються ефективніше

в інтересах усіх мешканців громади. Школа, перетворюючись на громадський центр, більше отримує реальної допомоги від місцевої громади, комерційних структур і влади.

Громадсько-активні школи, які б відмінності між ними не існували в економічній чи соціальній сферах, мають спільну філософію. Такі школи базуються на демократичному ідеалі поваги доожної людини та її прав на участь у справах громади, що стосуються загального добра. **Мета програми** — досягнення активної участі всіх у вирішенні проблем, які існують у спільноті. Така програма характеризується адаптацією до потреб, що змінюються, постійним пошуком відповідних шляхів досягнення спільних цілей і ретельною оцінкою результатів діяльності.

В основі діяльності громадсько-активних шкіл лежить **громадсько зорієнтована освіта** — освітня філософія, яка сприяє створенню можливостей для окремих громадян, шкіл, бізнесу, громадських і приватних організацій стати партнерами в реалізації потреб громади.

Громадсько зорієнтована освіта як підхід до розвитку громади й людських ресурсів — це процес, який збирає разом усіх мешканців громади з метою виявлення потреб громади та її ресурсів, поєднуючи їх так, щоб це дало змогу підвищити якість життя у громаді. Громадсько зорієнтована освіта дає можливість для місцевих мешканців, громадсько-активних шкіл, місцевих організацій та установ стати активними партнерами під час вирішення проблем громади й освіти. Громадсько зорієнтована освіта залучає все місцеве населення. Вона розрахована на різні вікові групи. Її мета — нелишеперепідготувати тих, хто працює, а й соціально залучити маргінальні групи населення: безробітних, людей похилого віку та інвалідів.

Для того щоб відповісти умовам розвитку громадянського суспільства в Україні, громадсько-активні школи мають стимулювати громадянську активність в усіх трьох компонентах моделі, щоб не лише учні, а й співробітники школи, батьки, старше покоління та всі члени громади були активнішими.

Мета дослідно-експериментальної роботи — розробити модель громадсько-активної школи на базі загальноосвітнього навчального закладу — учасників експерименту.

Об'єкт дослідно-експериментальної роботи — модель громадсько-активної школи.

Предмет дослідно-експериментальної роботи — технологія розробки і впровадження моделі громадсько-активної школи на базі загальноосвітнього навчального закладу.

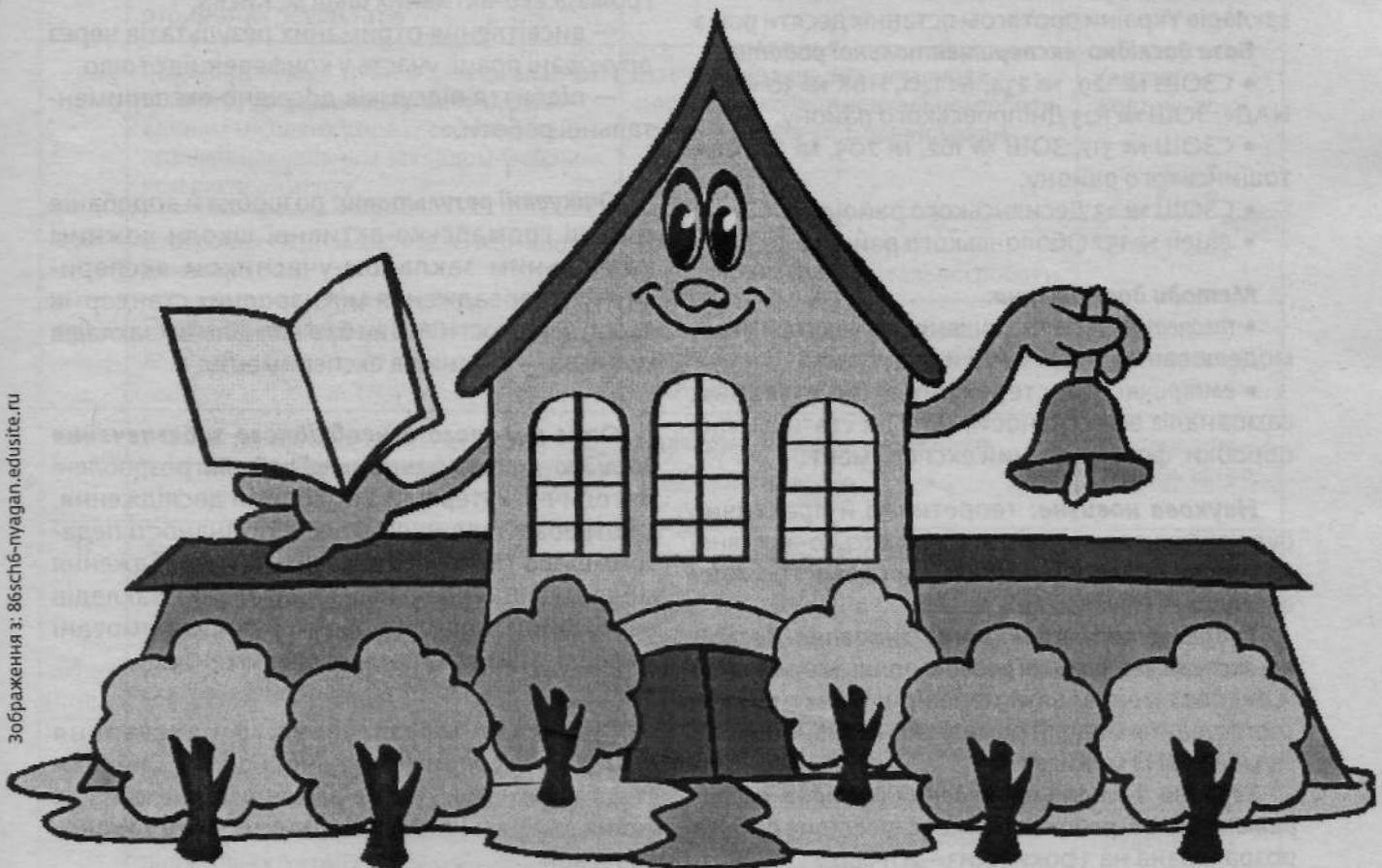
Завдання дослідження:

- вивчити й узагальнити набутий досвід із теми дослідження;
- провести навчання учасників експерименту щодо впровадження моделі громадсько-активної школи;
- розробити на основі базової моделі ГАШ модель трансформації власної школи у громадсько-активну з урахуванням потреб місцевої громади;
- апробувати власну модель громадсько-активної школи;
- здійснити моніторингове дослідження ефективності впровадження моделі громадсько-активної школи шляхом проведення двох етапів самооцінювання якості діяльності громадсько-активної школи;
- організувати постійний консультпункт для учасників експерименту;
- узагальнити досвід роботи діяльності громадсько-активних шкіл м. Києва шляхом висвітлення результатів дослідно-експериментальної роботи на семінарах, науково-практичних конференціях, у друкованих посібниках.

Теоретико-методологічні основи дослідження

Рух ГАШ зародився в Україні у 2003 році. Протягом цього початкового періоду виникли дві основні проблеми, що стосуються формування справедливої демократії та поліпшення якості життя всіх громадян.

Перша проблема полягала в тому, що, хоча більшість молоді підтримувала зміни, у неї не було розуміння важливості своєї ролі в цьому процесі чи усвідомлення відповідальності, яку несе активний громадянин демократичного суспільства. Молодь ототожнювала демократію зі «свободою», а свобода без відповідальності, хоч і не є анархією, однак і не є демократією. Інформація і тренінги, що стосуються механізмів громадянської участі, зокрема волонтерства і створення громадських організацій, почали з'являтися в 1994 р., але вони були доступними лише для членів громадських організацій. Це свідчило, що школи були зовсім не готові до виконання своєї важливої ролі підготовки нового покоління громадян. Okрім цього, разом із піонерськими й комсомольськими організаціями зникли клуби на базі шкіл та інші організації, які давали учням змогу бути зайнятими, навчатися нових навичок і бути активними поза школою.

Друга проблема — це нагальна потреба відтворення почуття спільноти, коли більшість підприємств припинили існування або зазнали суттєвих скорочень. Під час Міжнародної конференції громадсько-активних шкіл у 1999 р. Ал Дісі, один із засновників руху, описуючи необхідність відтворення, говорив не лише про відродження почуття спільноти, а й про підтримку економічного розвитку, про активізацію громадян та про залучення їх до місцевого самоврядування. Позитивні зміни в громаді можливі лише тоді, коли люди відкриті й працюють разом для вирішення спільних проблем.

В Україні ініціаторами розвитку партнєрських відносин між школами й місцевими громадами стали громадські організації. Так, у 2003 році Всеукраїнський фонд «Крок за кроком» за фінансової підтримки Фонду Чарльза Стюарта Мотта й Міжнародного фонду «Відродження» розпочав реалізацію **програми «Школа як осередок розвитку громади», мета** якої — розвивати громадсько-активні школи, діяльність яких сприяє розвитку взаємовигідного партнерства між школою і громадою; активізувати громадян у вирішенні спільних проблем і забезпечені потреб; реалізувати концепції громадянської освіти й освіти протягом усього життя. Програма «Школа як осередок розвитку громади» успішно впроваджується на базі загальноосвітніх навчальних закладів України протягом останніх десяти років.

База дослідно-експериментальної роботи:

- СЗОШ № 129, № 234, № 120, НВК № 30 «ЕКОНАД», ЗОШ № 103 Дніпровського району;
- СЗОШ № 317, ЗОШ № 162, № 205, № 223 Святошинського району;
- СЗОШ № 23 Деснянського району;
- ліцей № 157 Оболонського району.

Методи дослідження:

- теоретичні: аналіз, порівняння, узагальнення, моделювання, індуктивні й дедуктивні;
- емпіричні: спостереження, анкетування, самоаналіз ефективності, методи статистичної обробки, формувальний експеримент.

Наукова новизна: теоретично й практично буде обґрунтовано модель громадсько-активної школи як осередку розвитку місцевої громади в умовах ЗНЗ м. Києва.

Теоретичне і практичне значення дослідно-експериментальної роботи полягає в розробці й експериментальній перевірці ефективності застосування моделі громадсько-активної школи в умовах ЗНЗ м. Києва.

Терміни й етапи проведення дослідно-експериментальної роботи. Науково-дослідна робота розрахована на 3 роки (2013—2015 рр.).

Етапи:

- підготовчий етап (01.2013—12.2013 рр.):
 - розробка заяви та програми дослідно-експериментальної роботи;
 - затвердження складу учасників експериментальної роботи, визначення їх функцій щодо виконання програми роботи;
 - проведення навчальних тренінгів щодо створення й розвитку громадсько-активної школи і впровадження міжнародних стандартів якості діяльності громадсько-активної школи;
 - розробка моделі громадсько-активної школи кожним навчальним закладом-учасником експерименту;
- формувальний етап (01.2014—05.2015 рр.):
 - аprobacія моделі громадсько-активної школи кожним навчальним закладом-учасником експерименту;
 - розробка й реалізація проектів, спрямованих на розвиток школи як осередку розвитку місцевої громади;
 - участь у роботі онлайн-бази даних громадсько-активних шкіл України (www.gash.ussf.kiev.ua);
- узагальнювальний етап (06.2015—12.2015 рр.):
 - узагальнення досвіду роботи діяльності громадсько-активних шкіл м. Києва;
 - висвітлення отриманих результатів через друковані праці, участь у конференціях тощо;
 - підбиття підсумків дослідно-експериментальної роботи.

Очікувані результати: розробка й апробація моделі громадсько-активної школи кожним навчальним закладом-учасником експерименту; впровадження міжнародних стандартів якості діяльності ГАШ на базі навчальних закладів м. Києва — учасників експерименту.

Опис наявного й необхідного забезпечення дослідно-експериментальної роботи: розроблені методичні матеріали з проблеми дослідження, є потреба в підвищенні рівня обізнаності педагогів щодо технології розробки й упровадження моделі ГАШ; колективам навчальних закладів необхідно створити робочі групи, спрямовані на реалізацію програми експерименту.

Фінансове забезпечення: фінансування дослідно-експериментальної роботи здійснюється за рахунок коштів районних бюджетів та інших джерел, не заборонених чинним законодавством.

**Програма
дослідно-експериментальної роботи
«Упровадження моделі громадсько-активної школи
в загальноосвітньому навчальному закладі»**

№ з/п	Зміст	Відповідальний	Термін виконання
Підготовчий етап (01.2013–12.2013 рр.)			
1	Розробити заявку та програму дослідно-експериментальної роботи	Науковий керівник, наукові консультанти	Січень 2013
2	Інформування учасників експерименту щодо програми дослідницької діяльності на 2013–2015 рр.	Науковий керівник	Лютий 2013
3	Провести в колективі обговорення основних ідей і завдань експерименту	Члени науково-методичної ради	Січень 2013
4	Створити ініціативні творчі групи щодо реалізації програми проведення дослідно-експериментальної роботи	Адміністрація навчальних закладів	Січень 2013
5	Проведення навчальних тренінгів щодо створення й розвитку громадсько-активної школи	Наукові консультанти	Березень, жовтень 2013
6	Вивчення аналізу потреб місцевої громади та розробка проекту ГАШ на основі отриманих результатів	Навчальні заклади – учасники дослідно-експериментальної роботи	Квітень – травень 2013
7	Розробка моделі трансформації власної школи у громадсько-активну з урахуванням місцевих умов і особливостей кожним навчальним закладом-учасником експерименту	Навчальні заклади – учасники дослідно-експериментальної роботи, члени науково-методичної ради	Квітень – жовтень 2013
8	Створення ГАШ: вибір Ради ГАШ, координатора ГАШ	Навчальні заклади – учасники дослідно-експериментальної роботи	Квітень 2013
9	Презентація школи як громадсько-активної	Навчальні заклади – учасники дослідно-експериментальної роботи, члени науково-методичної ради	Вересень – жовтень 2013
10	Участь громадсько-активної школи в онлайн-базі даних громадсько-активних шкіл	Навчальні заклади – учасники	Жовтень 2013 – грудень 2015 р.
11	Залучити до співпраці громадські, партнерські, шефські організації	Члени науково-методичної ради	На всіх етапах експерименту
12	Провести круглий стіл щодо обговорення результатів підготовчого етапу експерименту	Науковий керівник, директори навчальних закладів	Грудень 2013
13	Скласти звіти про результати підготовчого етапу експерименту	Члени науково-методичної ради дослідно-експериментальної роботи	Грудень 2013
14	Здійснити узагальнення результатів підготовчого етапу експерименту	Науковий керівник, директори навчальних закладів	Грудень 2013

№ з/п	Зміст	Відповідальний	Термін виконання
Формувальний етап (01.2014–05.2015 рр.)			
15	Упровадження міжнародних стандартів якості діяльності громадсько-активної школи	Наукові консультанти	Січень 2013
16	Проведення двох етапів самооцінювання якості діяльності громадсько-активної школи з подальшим написанням і впровадженням плану дій щодо розвитку ГАШ	Навчальні заклади — учасники дослідно-експериментальної роботи, члени науково-методичної ради	Лютій 2014 р., грудень 2014 р.
17	Розробка і впровадження плану дій щодо розвитку ГАШ	Навчальні заклади — учасники дослідно-експериментальної роботи	Лютій — грудень 2014 р.
18	Апробація моделі	Члени науково-методичної ради дослідно-експериментальної роботи	Протягом всього етапу експерименту
19	Проведення заходів на місцях, передбачених планом дій щодо розвитку ГАШ	Навчальні заклади — учасники дослідно-експериментальної роботи, науковий керівник і консультант дослідно-експериментальної роботи, психолог гімназії, залучені партнери	Лютій 2014 — травень 2015
20	Моніторингове дослідження ефективності впровадження моделі громадсько-активної школи	Члени науково-методичної ради	Січень 2014 — квітень 2015
21	Презентація результатів дослідно-експериментальної роботи на науково-практичних конференціях, у друкованих посібниках, засобах масової інформації	Члени науково-методичної ради і творчих груп, педагоги-учасники експерименту	На всіх етапах експерименту
22	Провести семінари щодо дослідно-експериментальної роботи й отриманих результатів	Члени науково-методичної ради	По 1-му семінару в кожній творчій групі
23	Організація постійного консультпункту для учасників експерименту	Науковий керівник	Протягом усього експерименту
Узагальнювальний етап (06.2015–12.2015 рр.)			
24	Провести системний аналіз ефективності дослідно-експериментальної роботи	Члени науково-методичної ради	Жовтень — листопад 2015
25	Узагальнення досвіду роботи діяльності громадсько-активних шкіл м. Києва	Члени науково-методичної ради	Травень — жовтень 2015
26	Провести науково-практичну конференцію за результатами дослідження	Члени науково-методичної ради	Жовтень 2015
27	Підбити підсумки й підготувати звіти за результатами експериментального дослідження	Члени науково-методичної ради	Листопад 2015

СТАНДАРТ «ПАРТНЕРСТВО»:

ефективна ГАШ спрямовує свою діяльність на розвиток партнерських відносин з установами, які функціонують на території громади. Вони забезпечують тісну співпрацю й підтримку одне одного між дітьми, їхніми сім'ями й місцевою громадою.

КЕЙС-СТАДІ ЗОШ I—III СТ. № 103

Стандарт «Партнерство»

Із 2014 року школа долучилася до експериментально-дослідної роботи «Громадсько-активні школи Києва».

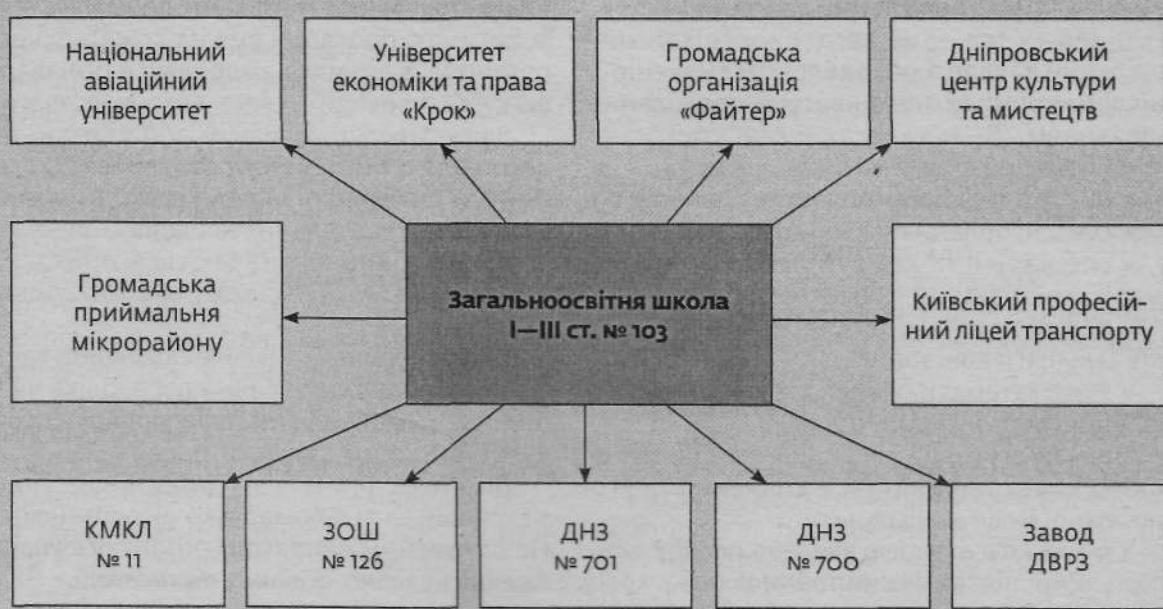
У складний історичний період соціальних і політичних реформ школа не лише вистояла, зберігши контингент учнів і вчителів, а й визначила напрямисвоєї навчально-виховної роботи, узгодивши її із запитами держави, міста і громадою мікрорайону. Сучасний позитивний імідж школи — важливий напрям роботи педагогічного й учнівського колективів. Прагнемо до утримання хорошої репутації, мріємо про добудову, дбаємо про підвищення конкурентоздатності нашого закладу. Протягом певного часу школа є осередком освітньо-культурного життя мікрорайону, оскільки має відповідне зручне розташування і високий творчий потенціал колективу. Саме тому початок дослідно-експериментальної роботи був обґрутованим. Педагогічний і учнівський колективи працюють над **упровадженням міжнародних стандартів «Залучення батьків», «Волонтерство», «Соціальна інклюзія» і «Партнерство»**.

Зважаючи на територіальні, традиційні, соціально-економічні умови, одним із пріоритетних напрямів дослідно-експериментальної і навчально-виховної діяльності було визначено **«Партнерство»**.

Розвитку партнерських зв'язків навчального закладу приділяється значна увага. **Партнерство** ми розглядаємо як встановлення і розвиток взаємовигідних відносин між школою, учителями, учнями, членами громади і ресурсами для спільного вирішення загальних проблем. Сторони мають добре розуміти ситуацію, бути поінформованими і чітко усвідомлювати користь для суспільства — для того, щоб сприяти активному й енергійному поліпшенню соціальних та освітніх структур. **Партнерство на базі школи** — це можливість поліпшити імідж школи, залучити додаткові людські й матеріальні ресурси для підтримки школи, задоволення потреб та інтересів громади.

Визначено **партнерів ЗОШ № 103 (схема)**.

Схема

Досвід

• ДНЗ № 700 і № 701 — це навчальні заклади, на базі яких розміщені 1-ші та 2-і класи початкової школи ЗОШ № 103, здійснюються спільні заходи як для учнів, так і для батьків, а спільні освітянські проблеми об'єднують вихователів, учителів, батьків;

• Київський професійний ліцей транспорту, який охоче відкриває свої двері для профорієнтації і навчання юного покоління. Матеріально-технічна база ліцею дає можливість учням ознайомлюватися з професіями, а у разі необхідності спільно вирішувати господарські проблеми;

• Дніпровський центр культури та мистецтв, який залюбки надає можливість для проведення свят, різних урочистих подій, а учні є членами колективів самодіяльності, різних гуртків, активними учасниками концертів, масових заходів у мікрорайоні школи;

• громадська приймальня мікрорайону, у якій працюють депутати й громадські діячі; є організацією, яка може не лише вирішувати соціально-економічні проблеми громади, а й бути партнером навчального закладу у виконанні великої місії — виховання юного покоління;

• Дарницький вагоноремонтний завод, працівники якого є батьками учнів школи (блíзько 25 %), а школярі з різних класів беруть участь в екскурсіях напідприємство, ознайомлюються

з історією різних професій, а також щорічно у квітні під час дня ЦО відвідують місцеве бомбосховище і прослуховують бесіду про цивільний захист населення у разі виникнення надзвичайних ситуацій;

• ЗОШ № 126 — адміністрації шкіл і педагогічні колективи проводять спільні виїзni засідання педагогічної ради з метою поглиблення знань з історії, культури, літератури, а також з метою обміну педагогічним досвідом, підвищення патріотичного духу.

У результаті партнерської роботи всі її учасники навчилися бути толерантними. Ми вміємо сприймати успіхи партнерів як власні. Атруднощі і проблеми, що виникають у процесі роботи, легше вирішувати із слушною порадою і доброзичливою смішкою. У результаті роботи підвищується авторитет усіх партнерів, зростає конкурентоздатність навчального закладу, пропагуються ідеї здорової конкуренції, що йде на користь усієї громади.

Партнерські зв'язки між установами та організаціями, які знаходяться на території громади, — це не лише вигідні відносини, а й можливість об'єднати спільні ресурси для розвитку громади від вихованців дошкільних закладів до дорослого населення.

КЕЙС-СТАДІ ЛІЦЕЮ № 157

Стандарти «Партнерство», «Лідерство»

Інформація про навчальний заклад

Ліцей № 157 — це загальноосвітній навчальний заклад з поглибленим вивченням англійської мови з 1-го класу та профільним навчанням у 8—11-х класах.

Навчанню в початковій школі сприяє:

- окрема територія початкової школи;
- сучасні обладнані кабінети;
- спеціальні предмети: історія світової художньої культури, хореографія;
- кожен клас має дві класні кімнати, де є навчальні й ігрові зони;
- курс математики викладається за розвивальною програмою «Росток».

Навчання у 5—7-х класах диференційоване.

З 5-го класу починається вивчення другої іноземної мови — німецької.

У 5—7-х класах ліцею введено посаду куратора, який, підтримуючи традиції початкової

школи, сприяє адаптації учнів до нового середовища, співпрацює з батьками, перебуває поруч із дитиною протягом дня на кожному уроці, організовує дозвілля, оздоровчі й пізнавальні екскурсії, проводить свята, вечори, розваги.

Ліцеїсти беруть активну участь у предметних олімпіадах, МАН, конкурсах, проектах, змаганнях і здобувають значну кількість призових місць серед навчальних закладів столиці.

Успіхи учнів відзначаються призовими місцями на всеукраїнському та міжнародному рівнях.

У ліцеї працює учнівське самоврядування. Це ліцеїана демократична республіка учнів: президент і міністерства правопорядку, освіти, культури, спорту, мультимедіа.

Ліцей № 157 із 2013 року бере участь в експерименті «Громадсько-активна школа». Пріоритетним напрямом розвитку є **управління новітніх освітніх технологій**.

У ліцеї діти можуть розвинути своєї здібності в позаурочній часу гуртках, спортивних секціях, творчих об'єднаннях, наукових товариствах.

Для якісного забезпечення навчально-виховного процесу в умовах сучасних реалій, розвитку творчої особистості школяра, виховання свідомого громадянина колектив ліцею вирішив залучати до спільної роботи партнерів громади.

Завдяки роботі в ГАШ ми навчилися планувати свої дії щодо співпраці з партнерами, підтримувати і впроваджувати діяльність, яку вони розпочинають. Ми використовуємо кожну можливість відвідувати різноманітні заходи і розповідати про нашу роботу, презентуватись відоміннями навичками. Також навчилися об'єднувати наші ресурси з партнерами на користь громади.

Розвиток партнерства між ліцеєм і громадою сприяв розвитку демократизації ліцею та свідомості громади.

Специфіка роботи

Реалізація стандартів ГАШ у ліцеї № 157 має певні **особливості**:

- успішне використання технологій соціального проектування;
- утвердження позитивного іміджу ліцею;
- вплив довкілля великого міста на свідомість, естетичні смаки, духовно-етичне виховання, ціннісні орієнтири учнів;
- зближення родин у спільній діяльності, виховання класних колективів в атмосфері зацікавленості життям громади;
- багатофункціональна діяльність учителя;
- активізація громадської активності батьків та учнів шляхом волонтерського та лідерського рухів.

Для вирішення проблеми партнерства ліцеї співпрацює з такими громадськими організаціями:

- громадською організацією «Розвиток Оболоні»;
- Міжнародним Альянсом з ВІЛ/СНІД в Україні;
- Всеукраїнською громадською організацією «Ніхто крім нас»;
- громадською радою земляцтва «Труханів острів»;
- благодійним фондом «Діти. Молодь. Третє тисячоліття»;
- Міжнародним благодійним фондом «Творчість»;
- Українською асоціацією «Планування сім'ї»;

- Всеукраїнською громадською організацією «Рада сімей України»;
- Міжнародною громадською організацією «OPEN UKRAINIAN»;
- Міжнародною громадською організацією «Федерація жінок за мир у всьому світі»;
- Міжнародною громадською організацією «Школа рівних можливостей»;
- Міжнародним жіночим правозахисним центром «La Strada-Україна».

Нашиими партнерами стали також:

- відділ кримінальної служби у справах дітей Оболонського району м. Києва;
- соціальна служба Оболонського району м. Києва;
- Спілка письменників України;
- Державний музей-архів літератури і мистецтв України;
- Київський туристсько-краєзнавчий центр;
- Київська організація Спілки художників України та Київське історико-краєзнавче об'єднання «КЛІО»;
- Київський міський центр «Здоров'я»;
- Українсько-азербайджанський освітній, науково-культурний, спортивний центр ім. Гейдара Алієва.

Результат змін — у місії ліцею як громадсько-активної школи, де члени громади залучені до процесу управління навчальним закладом і процесів прийняття рішень, що стосуються розвитку громад і розробки проектів, спрямованих на вирішення місцевих потреб мобілізації місцевих ресурсів.

Чого ми навчилися

- Поширювати ідеї гуманізації освіти серед людей різних професій та інтересів;
- залучати до співпраці громадські організації й установи м. Києва;
- поширювати відомості про свою діяльність серед членів громади;
- оформлювати проекти згідно з вимогами сучасного дизайну;
- залучати широкі верстви населення до реалізації проектної діяльності.

Наші поради колегам-початківцям

- Рекомендуємо для планування роботи з розвитку стандарта партнерства починати з планів розвитку ГАШ;
- обирати пріоритетні напрями впровадження експерименту для свого навчального закладу;
- вивчити запит громади;
- координувати дії творчих груп, проводити моніторингові дослідження проміжних результатів, їх узагальнення;

- ураховувати інтереси всіх членів громади;
- брати до уваги досвід молодих учителів, учнів, батьків, громадських організацій;
- інформувати своїх партнерів про прийняті рішення;
- співпрацювати з місцевою та регіональною мережами громадсько-активних шкіл;
- давати можливість дітям користуватися обладнанням школи в позашкільний час, у вихідні дні та протягом шкільних канікул.

Використовувати такі методи:

- фокус-групи;
- інтерв'ю;
- моделювання ситуації.

Корисними можуть бути такі методи:

- анкетування;
- створення ініціативної групи;
- створення творчої групи для реалізації проекту.

Проект «Збережемо мир в Україні, збережемо мир у світі!»

Громада ліцею № 157 на Оболонській набережній провела акцію «Збережемо мир разом!» та продовжила естафету флешмобу «Повертайся живим!» — спільнотного проекту учнівської ліги старшокласників і департаменту освіти міста Києва, молоді та спорту — хореографічної композиції лауреата міжнародних конкурсів сучасної хореографії Ольги Воробйової, де пролунала пісня у виконанні Kozak System та Sestri Telnyuk «Повертайся живим!». Також діти ліцею поклали квіти до пам'ятника воїнам АТО, що нещодавно встановлений на Оболоні.

Молодіжна акція проведена за підтримки благодійного фонду «Розвиток Оболоні», метою якої — показати патріотичну позицію школярів, які бажають усім українським воїнам повернутися додому, до своїх сімей живими. Учні ліцею підготували листи, обереги, плашки, які передали в зону АТО. Діти прагнуть своїми стараннями і творчістю сприяти збереженню миру в Україні.

Ліцейна демократична республіка учнів ліцею організувала низку **заходів патріотичного спрямування**: благодійну акцію «Разом збережемо мир в Україні!», «Діти Києва — дітям Донбасу», флешмоб «Скажи світу: „Дякую!».

У межах проведення акції «Разом збережемо мир в Україні!» учні зустрілися з учасником АТО — Василем Михайловичем Пашкевичем, що несе службу в 3-й роті 13-го батальйону 95-ої окремої аеромобільної бригади. Військовослужбовець розповів учням про труднощі й перемоги української армії, про

бойовий дух і любов до своєї землі. Діти передали теплі вітання й підтримку військовим, що перебувають у київському госпіталі.

Разом з благодійним фондом «Розвиток Оболоні» учні пишуть листи підтримки та вдячності за самовіддану любов до України, стійкість, витримку й мужність воїнам АТО. Також розпочали акцію, спрямовану на підтримку дітей Донбасу.

Під час проведення патріотичного флешмобу діти висловлювали вдячність громадянам Литви за підтримку миру в Україні та справжню дружбу.

«Е хороша теза: мир починається зі шкільної парті. Лише освіта й наука — це рух вперед, а війна і чвари — це деградація і застій. Тому ми посилаємо наше повідомлення всім жителям планети Земля, що потрібно жити в миру, бути добрими, людяними, підтримувати одне одного, бо лише цей шлях — це шлях до миру!» — переконаний Президент ЛДРУ.

Діти зобразили символи нашої країни: прапор України, український віночок та прапор

Литви. Так вони продемонстрували свою ще дитячу, але вже зрілу громадянську позицію, велике бажання зберегти мир.

Ініціативною групою журналістів ЛДРУ створено лист-подяку громадянам Литви й передано в посольство Литви в Україні. Учні звертаються до всіх школярів України підтримати їхню ідею та подякувати тим країнам, які підтримують кожного з нас, наші родини, сім'ї, державу, а отже, і мир у світі!

КЕЙС-СТАДІ ЗОШ № 162

Стандарти «Партнерство», «Шкільна культура»

Стандарт «Партнерство»

Здавалося б, з одного боку, через малорозвинуту інфраструктуру мікрорайону школа має бути центром громадського життя, генератором ідей, з іншого — наш навчальний заклад знаходиться в столичному мегаполісі, жителі мікрорайону мають доступ до всіх можливостей великого міста щодо організації розвитку себе і своїх дітей, дозвілля.

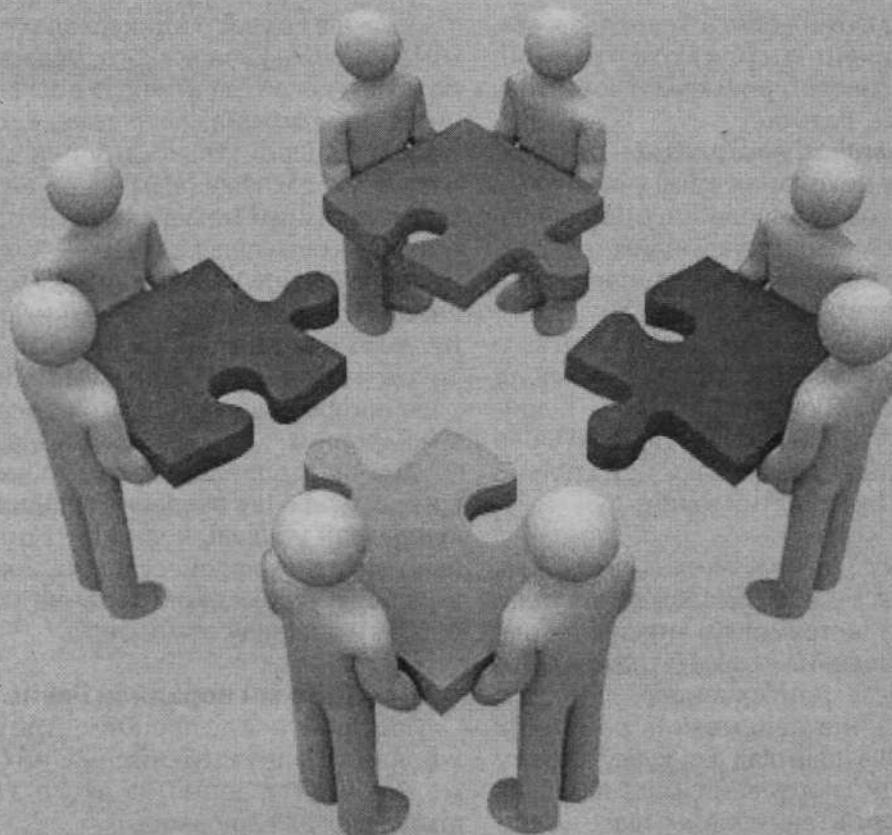
Проблема **партнерства**, співпраці з різними організаціями, установами, навіть просто активними членами нашої громади є актуальну для нашого навчального закладу — в умовах складного матеріального становища шкіл використання можливостей цього **стандарту** має значний вплив на розвиток учасників навчального процесу.

Наприклад, **проблема зв'язку поколінь**. Для того щоб наші діти мали інформацію про те, що відбувалось в житті їхніх бабусь, дідусів, прабабусь, прадідусів, школа залучила до партнерства Спілку ветеранів Святошинського району. Тісне спілкування з членами Спілки, під-

час якого ветерани розповідають про життя людей минулому столітті, організація свято-вих концертів до Дня Перемоги, Дня визволення Києва і України від німецько-фашистських загарбників, допомога учнів ветеранам — усе це виховує розуміння й повагу до бойового подвигу учасників війни, а ветеранам дає можливість відчувати себе потрібними громаді.

Залучення до співпраці різноманітних благодійних організацій дає змогу організовувати для дітей нові гуртки, проводити додаткові заходи, які підвищують рівень обізнаності, нових умінь у різних сферах життя дітей, їхніх батьків, громади загалом. Використовуючи матеріальну базу школи і знання, досвід, уміння членів організацій, зокрема «Майбуття ХХІ сторіччя», організовано гуртки бісероплетіння, ліпки із солоного тіста.

Також партнером школи є ГО «Міжнародна асоціація дослідників фортифікації «Цитадель» — організація ентузіастів, що очищають доти

від сміття, проводять безкоштовні екскурсії по місцях бойової слави, зберігають у пам'яті суспільства події Великої Вітчизняної війни.

Просвітницька робота, спрямована на подолання проблеми безпритульних тварин у м. Києві, є одним з актуальних напрямів у створенні безпеки на території нашої громади. Об'єднання ресурсів школи і БО «Благодійний фонд „Happy Paw”» приносить значну користь: робітники фонду надають інформацію, проводять заходи на базі школи, залучають людей до вирішення цих проблем.

Співпраця щодо **підвищення рівня розвитку культури** полягає в тому, що на базі школи проводяться благодійні концерти студентів Комунального вищого навчального закладу Київської обласної ради «Коледж культури і мистецтв». З одного боку, громада мікрорайону має можливість долучатися до мистецтва юних майстрів, а з іншого — студенти набувають досвіду виступів перед глядачем.

Цікавий момент виник під час виконання завдання в межах **стандарту «Волонтерство»**. На одному з тижнів добра запропоновано провести акцію «Діти допомагають дітям». Акція полягала в тому, що

ЗОШ № 162 можна описати як «дружню». Цьому визначенню сприяють традиції, атмосфера, психологічний клімат колективу учнів, учителів, батьків.

Правила поведінки учнів у школі — це закон, прийнятий до виконання всіма учасниками навчально-виховного процесу, що розробляється за участю всіх трьох граней «трикутника» — педагогів, учнівським самоврядуванням, батьківським комітетом школи.

У кожному класі є примірник «Правила поведінки учнів у школі», на останній сторінці якого є підписи. У початковій школі — підписи батьків, у старшій школі — підписи учнів про зобов'язання виконувати цей спільно розроблений і прийнятий закон.

Проблема мотивації учнів бути інноваційними, активними, творчими була завжди актуальну. Одним з інструментів вирішення цієї проблеми є введення традиційного щорічного «Дня відмінника», присвяченого, по-перше, привітанню учнів-переможців районних і міських заходів (олімпіад, конкурсу-захисту учнівських НДР, спортивних змагань, різних творчих конкурсів) і вчителів, які підготували

школа збирає макулатуру, здає її утилізаційній компанії ПП «Чисте місто», а кошти, отримані за папір, передає Фонду допомоги дітям з онкозахворюваннями «Сяйво надії». Коли керівництво фірми дізналося про мету акції, було прийнято рішення підвищити ціну за прийняту макулатуру. Так у школі з'явився новий партнер, із яким домовилися про співпрацю.

Чого ми навчилися

Ми зрозуміли, наскільки розширюється поле діяльності школи за умови, що ми не зациклюємося на своїх проблемах, а виходимо за звичні рамки — звертаємося до інших організацій, заявляємо про себе і вислуховуємо їх.

Що б ми порадили іншим

Відкритість інформації про діяльність школи в експерименті ГАШ допомагає знаходити нові ресурси й можливості для підвищення рівня розвитку школи. Цю інформацію потрібно надавати без страху бути «нав'язливими» — ми не просимо про співпрацю, а пропонуємо її.

Стандарт «Шкільна культура»

таких учнів до участі в цих заходах), по-друге, ознайомленню учнівського, педагогічного, батьківського колективів із досягненнями учнів-переможців, по-третє, залученню дедалі більшої кількості учнів до участі в таких заходах. «День відмінника» є важливим мотивувальним моментом («мій однокласник може бути переможцем — чому б і мені не спробувати?!»). Це підтверджує статистика: кожного року кількість учасників, а також переможців олімпіад і конкурсів зростає. Також захід заохочує дітей до прийняття рішення про участь в інших конкурсах, навіть міжнародних.

Під час проведення самооцінювання ми зрозуміли, що введення **принципу демократизації у школі**, коли всі члени навчально-виховного процесу мають можливість висловити свою думку, значно полегшує роботу й поліпшує атмосферу.

Що б ми порадили іншим

Прислухатися до пропозицій дітей, батьків, навіть фантастичних — у них завжди можна знайти зерно, із якого з'явиться цікава ідея для діяльності.

СТАНДАРТ «СОЦІАЛЬНА ІНКЛЮЗІЯ»:

велике досягнення ГАШ — коли у навчальному закладі створюються рівноцінні можливості навчання для дітей з особливими освітніми потребами. Важливо, щоб у такій школі сприяли створенню толерантної навчальної атмосфери без стереотипного ставлення та реалізовували програми, доступні для всіх членів громади.

КЕЙС-СТАДІ СЗОШ I—III СТ. № 23

Стандарти «Партнерство», «Соціальна інклюзія»

Кредо колективу спеціалізованої школи I—III ст. № 23 із поглибленим вивченням англійської мови: «Особистість дитини — майбутнє держави».

Проблема, над якою працює заклад, — «Вдосконалення змісту і методики проведення навчально-виховного процесу в межах проекту „Школа повного року навчання“ на засадах інноватики».

Діяльність закладу

У закладі розпочато роботу над чотирма науково-дослідними проектами:

- «Удосконалення змісту й методики реалізації навчально-виховного процесу в межах проекту „Школа повного року навчання“»;
- «Упровадження моделі громадсько-активної школи в загальноосвітньому навчальному закладі»;
- «Школа здоров'я»;
- «Театральний клас».

У 2014/15 н.р. заклад **приєднався до проектів:**

- «Упровадження мультипрофільного навчання в середній загальноосвітній школі»;

Стандарт «Партнерство»

З метою вдосконалення роботи закладу та з урахуванням соціального замовлення громади творчою групою розроблено **програму організації плідної двосторонньої співпраці** (схема на с. 40).

Основні напрями діяльності:

- наявність соціального партнерства;
- налагодження співпраці з бізнес-структурами й громадськими організаціями;
- упровадження соціально важливих проектів, створених спільними зусиллями;
- пропозиція спектру послуг для громади;
- мобілізація спільної співпраці для вирішення проблем закладу.

- «Морально-духовний розвиток учнів 5—9-х класів на основі впровадження курсу „Християнська етика в українській культурі“»;
- «Упровадження елементів дистанційного навчання в межах проекту „Театральний клас“».

Пріоритети громади (відповідно до результатів анкетування):

- децентралізація процесу управління школою;
- за участі громади до прийняття важливих стратегічних рішень;
- поліпшення іміджу школи, залучення додаткових людських і матеріальних ресурсів для підтримки закладу;
- діяльність трикутника: учнівський колектив — педагогічний колектив — батьківська громада;
- забезпечення умов для додаткової освіти;
- розвиток учнівського самоврядування;
- розвиток відкритості і зворотної комунікації;
- створення умов для заняття спортом;
- вирішення екологічних проблем мікрорайону;
- організація дозвілля громад.

Основні принципи партнерства:

- повага і врахування інтересів учасників;
- зацікавленість сторін у спільній діяльності;
- дотримання партнерами та їхніми представниками норм законодавства;
- рівноправність сторін і довіра у відносинах;
- свобода вибору й обговорення питань, що входять у сферу партнерства;
- обов'язковість виконання досягнутих домовленостей.

Концептуальні основи партнерства:

- практична, реальна спрямованість на створення в школі комфортних умов для дитини, на вирішення її проблем;
- тісний зв'язок життя школи й місцевої громади, опора на інтереси спільноти, використання потенціалу освітнього середовища в навченні і вихованні представників громади;
- спрямованість школи на надання освітніх послуг різним соціальним групам населення, пошук нових підходів до освіти дорослих, перетворення школи в освітній центр мікрорайону;
- розвиток школи як центру соціально-педагогічної допомоги сім'ї та дітям;
- пошук ресурсів для розвитку освітньої установи на основі кооперації школи та громади.

Основні ідеї партнерства

1. Ідея системного розуміння педагогічної дійсності. Будь-який освітній заклад є педагогічною системою, основні властивості якої: відкритість, цілеспрямованість, цілісність, функціональність. Системнерозуміння передбачає формування вертикальних і особливо горизонтальних зв'язків між учасниками освітнього простору, їх орієнтацію на досягнення загальних інтеграційних цілей.

2. Ідея визначення функції школи як відкритого соціального інституту. Сучасне розуміння цілей освіти вимагає включення

у процес освіти всіх суб'єктів соціального замовлення, на задоволення потреб яких багато в чому зорієнтована діяльність школи.

3. Ідеї культурологічного й ціннісного підходів до освіти. Компонентами культурологічного й ціннісного підходів до освіти є ставлення до освіти як культурного процесу, рушійними силами якого є цінності, особистісний зміст, діалог і співпраця його учасників для досягнення цілей для культурного саморозвитку; ставлення до школи як до цілісного полікультурного освітнього простору, де живуть і відтворюються культурні зразки спільного життя дітей і дорослих, що розрізняються відповідно до етнічної належності і менталітету, де відбуваються культурні події, здійснюються розвиток культури і виховання людини.

4. Ідея компетентнісного підходу до освіти. Важливим завданням реалізації компетентнісного підходу є оновлення змісту освіти для вирішення завдання щодо оволодіння «життєвими навичками». Спільна робота школи і партнерів у цьому напрямі сприяє підвищенню компетентності випускників, їхньої готовності до роботи і життя після школи.

5. Ідея соціальної активності школи — суб'єкта освітнього простору. Ця ідея відображає необхідність вибору активної позиції освітнього закладу у виявленні освітніх потреб громади та залучення їх представників до співпраці на основі партнерства.

Схема

Етапи розвитку партнерства

Наші партнери:

- ЦДЮТ (надання приміщень та інструментів для проведення навчання музиці);
- ЦДЮСШ «Спартак» (надання спортивного залу для проведення занять спортивних гуртків);
- ДНЗ № 175 Деснянського району м. Києва;
- Служба у справах дітей Деснянської районної в м. Києві державної адміністрації (проведення лекцій, відеоуроків, обговорень під час загальношкільних батьківських зборів);
- відділ кримінальної міліції у справах дітей Деснянського РУГУ МВС України в м. Києві (проведення профілактичних районних рейдів «Урок» з метою виявлення дітей, які без поважних причин не відвідують навчальні заклади);
- Центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді (проведення профілактичних районних рейдів «Діти вулиці», бесід із батьками під час загальношкільних зборів);

• ТОВ «Нестле Україна» (програма «Абетка харчування» в межах глобального проекту Нестле «Здорові діти»);

• громадська організація «Об'єднання ветеранів с. Биківня» (організація спільніх заходів, підтримка ветеранів);

• орган самоврядування «Комітет мікрорайону Биківня» (організація спільніх проектів, підтримка обдарованої молоді (щорічна премія «Паросток»);

• Міжнародний благодійний фонд «Спорт і діти» (проведення олімпійських уроків);

• приватний нотаріус Кіївського округу Марина Олександровна Мироненко (підвищення рівня юридичних знань учнів: знання соціального і трудового законодавства, своїх прав та обов'язків);

• представники підприємств мікрорайону (залучення їх до проведення спільніх профорієнтаційних заходів).

Стандарт «Соціальна інклузія»

Результативним є те виховання, яке побудоване на принципах слідування природному процесу розвитку дитини, нехай навіть особливої.

I. Песталоцці

Однією з важливих проблем освіти зі складною структурою є доступність для всіх соціальних груп, що мають нестандартні стартові умови. Серед них особливе місце займають «особливі діти» — діти-інваліди або діти з обмеженими можливостями. Здобуванню якісної освіти «особливими дітьми» перешкоджають структурні обмеження, пов'язані із соціальною нерівністю. Соціологічні дослідження на початку ХХІ століття засвідчили, що освіта більшою мірою схильна відображати і підтверджувати нерівність, ніж сприяти її усуненню. Оскільки відповіальність за результати навчання покладається на вчителів, більше уваги приділяється кращим, здібним учням, а «особливі діти» опиняються в «низах» шкільної ієрархії.

На ефективність навчального процесу впливає і соціальне походження учнів, і те, в які умови діти поставлені у своєму будинку, кварталі, загалом в оточенні. Тому освітня стратегія нашої держави спрямована на впровадження інклузивної освіти дітей із різних груп і соціальних станів, зокрема інвалідів.

«Включення» або «інклузія» — це реформування шкіл і перепланування навчальних приміщень так, щоб вони відповідали потребам усіх дітей без винятку.

Інклузивна освіта передбачає, що освітнє середовище буде найбільш сприятливим для усіх учасників навчального процесу. Цей принцип означає, що всі діти повинні бути включенні в освітнє й соціальне життя школи за місцем проживання. **Задання інклузивної школи** — побудувати систему, яка б задовольняла потреби кожного; в інклузивних школах всі діти повинні бути забезпечені підтримкою, яка б дала їм змогу досягти успіхів, відчувати безпеку, цінність спільногоперебування в колективі.

Інклузивна школа спрямована не лише на освітні досягнення, а й на створення умов для надання всім учням можливості мати повноцінне соціальне життя, сприяння активній участі в колективі, місцевому співтоваристві, тим самим забезпечуючи повну взаємодію, допомогу одне одному членам громади. Усі члени шкільного колективу і громади повинні бути пов'язані між собою, учні мають не лише взаємодіяти у процесі навчання, а й розвиватися під час прийняття спільних рішень щодо управління процесами у навчальній аудиторії.

Наш заклад, долучившись до роботи на принципах інклюзивної освіти, поставив для себе такі завдання:

- приймати «особливих дітей» як будь-яких інших дітей;
- залучати їх до однакових видів діяльності, хоча ставити різні завдання;
- залучати всіх учнів до колективної форми навчання і групового рішення завдань;
- використовувати різні стратегії колективної діяльності (ігри, спільні проекти, лабораторні, наукові дослідження тощо);
- забезпечити батькам можливість отримувати необхідну консультивну допомогу;
- забезпечити вчителям, які працюють у режимі інклюзивної освіти, постійну і кваліфіковану методичну підтримку;
- розуміти, що:
 - усі діти різні;
 - усі діти можуть учитися;
 - є різні здібності, етнічні групи, зріст, вік, походження, стать;
 - необхідна адаптація системи до потреб дитини.

«Особливі діти» спілкуються з однолітками на святах, у різних позашкільних програмах, вони включені у звичайні класи насамперед для того, щоб розширити можливість соціальних контактів, а не для досягнення освітньої мети. Інтеграція — це приведення потреб дітей із психічними й фізичними вадами у відповідність до системи освіти, що залишається загалом незмінною.

Інклюзивна освітня система багато в чому змінює роль учителя, який повинен організовувати різні проекти з учнями, дізнаючись більше про кожного з них, а також активніше налагоджувати контакти з громадськістю поза школою, які сприятимуть адаптації «особливих дітей» у громаді.

Важливу роль у соціальній інтеграції відіграє самоорганізація батьків «особливих дітей», громадська активність дорослих інвалідів і тих, хто захищає їхні права, виступає за розширення життєвих шансів і проти вузького медичного підходу до соціального захисту й реабілітації. Включення дітей з особливими потребами в освітнє середовище громадсько-активної школи зазвичай стає кatalізатором переворень, що ведуть до поліпшення умов навчання всіх.

Під час організації навчально-виховного процесу ми зіткнулися не лише з труднощами організації так званого «безбар'єрного середовища» (побудова пандуса, пересування дітей-інвалідів по закладу, відсутність у штатному розкладі посад логопеда, учителя-дефектолога, переобладнання місць загального користування), а й із перешкодами соціального характеру, що полягають у поширеніх стереотипах і забобонах, зокрема в готовності або відмові учнів і їхніх батьків прийняти запропоновану форму освіти і спільно працювати з дітьми, які мають труднощі з пересуванням, порушенням слуху, мови або зору, синдромом дефіциту уваги з гіперактивністю.

На початковому етапі впровадження інклюзивної освіти проведено **аналіз толерантності громади** і встановлено, що найбільша терпимість до того, щоб учитися в одному класі, виявляється в наших учнів щодо дітей із порушеннями опорно-рухового апарату. Менш терпимі вони до тих, у кого є порушення слуху, зору. Найнижчий рівень толерантності виявлено щодо дітей із порушенням розумового розвитку — більшість учнів хоче, щоб ті вчилися в окремій школі. Абсолютно очевидно, що в цьому випадку виявив себе стереотип, що створює серйозні бар'єри для інтеграції дітей і дорослих у суспільство. Незважаючи на вияв зазначеного стереотипу щодо деяких дітей з особливими потребами, інша частина респондентів переконана, що необхідно вживати спеціальні заходи для того, щоб всі стали рівноправними. Подібні погляди більшою мірою притаманні тим, хто має особистий досвід спілкування з інвалідами або дітьми, які мають особливі потреби. Більше половини респондентів вважає, що необхідно сприяти тому, щоб люди сприймали інвалідів без упередження, а майже половина опитаних упевнені, що слід допомогти інвалідам жити і працювати в умовах, які б не обмежували їх пересування, — наприклад, ввести звукові сигнали на світлофорах, спорудити в'їзди в магазини для інвалідних колясок, створити пристосовані для інвалідів громадські місця і транспорт. Слід зазначити, що громада нашого мікрорайону активно працює над вирішенням цих питань.

Одна з важливих проблем — готовність педагогічного колективу працювати в умовах інтеграції «особливих дітей». Передусім

проведено психологічні тренінги для ознайомлення з особливостями роботи з різними групами учнів і майстер-класи щодо ефективної роботи в запропонованих умовах. Педагогічному колективу надано перелік наукових рекомендацій щодо впровадження інклюзивної освіти.

На нашу думку, навіть у таких невеликих масштабах інтеграції, які є в нашему закладі, ураховуючи потреби всіх груп учнів, підвищення кваліфікації вчителів і соціального педагога є нагальною проблемою і першочерговим завданням. Важливим є постійне ознайомлення з новими підходами до вирішення проблеми інклюзивного навчання.

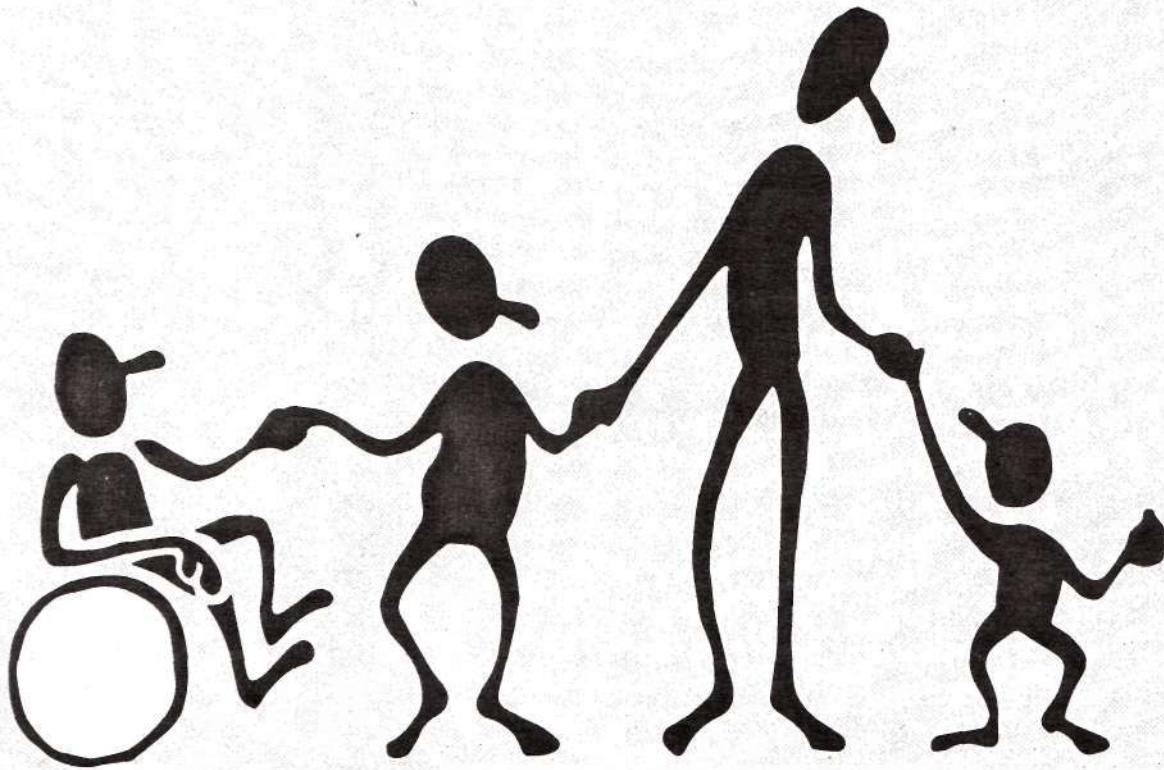
У забезпеченні умов і можливостей інклюзивного навчання особлива роль належить психологу. Робота психолога має полягати не лише в психологічній допомозі, підтримці дітей, які мають труднощі в навчанні, а й у **психологічному супроводі дітей на всіх етапах навчання**, результат якого — створення умов для розвитку дитини, оволодіння нею своєю діяльністю і поведінкою, для формування готовності до життєвого

самовизначення із врахуванням особистісних, соціальних і професійних аспектів.

Здійснюючи психологічний супровід навчально-виховного процесу, психолог проводить:

- індивідуальну групову профілактичну, діагностичну, консультаційну роботу з учнями;
- консультаційну, просвітницьку роботу з педагогічними працівниками й батьками щодо розвитку, навчання і виховання дітей у загальноосвітньому закладі;
- консультації з Центром практичної психології управління освіти та з психолого-педагогічною консультацією.

Діяльність психолога не може існувати ізольовано від роботи інших фахівців освітньої установи (соціального педагога, учителів-предметників). Колегіальне обговорення результатів обстежень дає змогу розробити висновок про характер і особливості розвитку дитини, визначити загальний прогноз його подальшого розвитку, комплекс необхідних корекційно-розвивальних заходів і розробити програму індивідуальної корекційної роботи з дитиною.

Основні напрями корекційно-розвивальної роботи психолога з учнями, які перебувають в умовах освітньої інклузії:

- розвиток емоційно-особистісної сфери й корекція її недоліків;
- розвиток пізнавальної діяльності;
- робота з розширення і впорядкування емоційного досвіду дітей;
- допомога у формуванні розуміння змісту і значення різних форм поведінки людей в емоційно значущих ситуаціях;
- допомога в перевірці й оцінюванні дитиною власної поведінки на підставі отриманих знань і навичок.

Значну роль у цій роботі відіграють індивідуальні й групові заняття з дітьми **театралізованим діяльністю** із застосуванням методик ігротерапії і казкотерапії. У процесі цієї роботи діти вчаться розуміти зміст і прогнозувати наслідки власної емоційної поведінки, усвідмлюють значення емоційної атмосфери добра, радості, співпраці для поліпшення власного самопочуття і відносин з однолітками в класі.

Робота психолога з дітьми, учасниками інклузивної освіти щодо формування впевненості в собі та зниження тривожності здійснюється за такими напрямами:

- формування в дітей з особливими потребами оптимістичного складу мислення і світовідчуття, позитивної установки на майбутні професію;
- уміння звільнитися від страхів, переключатися з неприємних вражень;
- зміцнення поваги до себе, віри у свою здібність і можливості.

Якість людських ресурсів у суспільстві залежить не лише від якості освітньої підготовки, а й від накопиченого особистістю соціального досвіду, соціальної компетентності, зокрема вміння адаптуватися в різних життєвих ситуаціях й управляти життєвими обставинами. Соціальну компетентність можна розвивати, якщо сприяти розширенню доступу соціально вразливих груп населення до соціальних благ, тим самим запобігаючи їх маргіналізації. Це є основним завданням нашої громадсько-активної школи.

Результати нашої спільної діяльності мали як позитивні, так і негативні наслідки. За результатами психологічних досліджень учні стали більш толерантними, навчалися діяти спільно й підтримувати одне одного, хоча інколи виникають конфлікти між дітьми.

Плідно попрацювали і над ставленням батьків до інклузії, бо вони не мають професійного досвіду та здебільшого віддистанційовані від школи і безпосередньої взаємодії із класом та окремими учнями в шкільних умовах. Також проведено аналіз поінформованості всієї громади щодо проблем інвалідів, установлено, що близько 70 % опитаних продемонстрували різну поінформованість щодо зазначеної теми. Відповідаючи на запитання про те, що нині перешкоджає освітній інтеграції «особливих дітей», батьки й педагоги були солідарні з кількох позицій: недосконалість навколошнього середовища, включаючи особливості архітектури й дизайну, транспорту й інших елементів фізичного простору.

Діти, які мають проблеми зі здоров'ям, повинні бути забезпечені державою медико-психологічним супроводом і спеціальними умовами для навчання у звичайній школі за місцем проживання і лише з рідка — у спеціальних школах-інтернатах.

СТАНДАРТ «НАВЧАННЯ ПРОТЯГОМ УСЬОГО ЖИТТЯ»:

для учнів важливо розуміти, що навчання — це процес, який відбувається протягом усього життя, а школа є не єдиним місцем для навчання. Прикладом для наслідування повинні стати дорослі, які на власному прикладі доводять, що навчання може не лише сприяти отриманню роботи, а й бути задоволенням.

СТАНДАРТ «ВОЛОНТЕРСТВО»:

волонтерство розвиває в учнів почуття довіри й поваги до мешканців громади, забезпечує важливу умову розвитку дитини — її співпрацю з іншими членами громади, а не лише з батьками і вчителями. ГАШ залучає до волонтерства на лише дітей, а й іхніх батьків і членів громади.

СТАНДАРТ «ЛІДЕРСТВО»:

розвиток і підвищення якості діяльності школи залежить від сильної команди, яка об'єднана спільною метою і баченням шляху її досягнення. Керівник навчального закладу надає працівникам школи необхідні ресурси, можливості та підтримку для підвищення якості навчально-виховного процесу.

КЕЙС-СТАДІ СЗОШ I—III СТ. № 234

Стандарти «Навчання протягом усього життя», «Волонтерство», «Лідерство»

Специфіка цієї проблематики

Шляхом самооцінювання визначено основні напрями роботи спеціалізованої школи I—III ст. № 234 м. Києва з поглибленим вивченням економіки і права на 2014/15 н. р. Ураховуючи складну соціально-економічну ситуацію в країні, наша школа не може бути осторонь нагальних потреб громадян, які постраждали внаслідок воєнних дій у зоні АТО. Тому ми організовуємо **волонтерські акції допомоги** й **патріотичні культурні заходи**, мета яких — матеріально допомагати постраждалим, піднімати духовно-патріотичний дух наших громадян, мешканців Райдужного масиву, військових. Тому будемо продовжувати працювати за **стандартом «Волонтерство»**.

Якщо за **стандартами «Волонтерство»** чи **«Лідерство»** ми маємо певні досягнення, то **стандарт «Навчання протягом усього життя»** нам слід лише розвивати. Найчастіше робота школи — це передача академічних знань, тоді як сучасні умови розвитку інформаційних технологій та економіки вимагають новітніх підходів до процесу навчання. Тому у 2014/15 н. р. ми працювали також і за **стандартом «Навчання протягом усього життя»**. Ми прагнемо не лише передати академічні знання нашим учням, а й навчити їх учитися, бути самостійними, завжди готовими вдосконалювати свої навички і знання. Безумовно, робота за цим стандартом буде охоплювати не лише безпосередньо учнів нашої школи, а й учителів, батьків, випускників

школи та інших представників місцевої громади різного віку й виду занятості.

Як ми вирішуємо цю проблему? Насамперед через реалізацію **проекту «Я вчуся»**.

Як ми впроваджуємо проект «Я вчуся»?

Мета: мотивувати вчителів, представників громади й учнів до постійного самонаочання й саморозвитку, створити навчальні групи, де розглядається сучасні напрями методів викладання, мотивації до навчання, створення самостійних проектів.

Етапи реалізації проекту

Eтап I. Самоаналіз

Проведення анкетування й аналіз педагогічного колективу, учнів і представників громади, батьків з метою визначення особистісної мотивації до навчання, залучення до навчання представників усіх поколінь, визначення використання різних стилів навчання й інших інновацій у навчально-виховному процесі.

Eтап II. Підготовка до практичної реалізації проекту

Проведення належного інформування, реклами акцій, створення навчальних груп, підготовка навчальних матеріалів.

Eтап III. Реалізація проекту

Навчання у тренінговій формі сформованих груп за різними напрямами. Допомога у створенні проектів та їх реалізації.

Eтап IV. Підбиття підсумків

Презентація проекту.

СТАНДАРТ «ЗАЛУЧЕННЯ БАТЬКІВ»:

добре відомо, що учні навчаються краще, якщо їхнє навчання підтримують батьки. Усім батькам слід знати потреби розвитку дитини та якнайкраще забезпечити навчальне середовище вдома. Для цього необхідна активна співпраця батьків та вчителів. ГАШ надає можливість батькам долучитися до процесу прийняття рішень щодо якості освіти для їхніх дітей і брати безпосередню участь у житті школи.

КЕЙС-СТАДІ СЗОШ №317

Стандарт «Залучення батьків»

Реформа освіти в Україні передбачає не лише нову модель педагогічного процесу, а й принципову зміну завдань освіти. Кінцевою метою навчання має стати підготовка людини, здатної знайти своє місце в умовах життєвих реалій. Чи готова нинішня школа сама виконати це завдання? Вважаємо, що ні. Школа обов'язково має спиратися на батьківську підтримку. У Державній національній програмі «Освіта» («Україна ХХІ століття») серед пріоритетних напрямів реформування освіти зазначено, що **в основу національної школи покладено такі чинники:** принцип єдності сім'ї і школи, наступності та спадковості поколінь, організація родинного виховання та освіти. Колектив нашої школи свідомо підійшов до такої позиції, що було представлено в концепції розвитку навчального закладу. Зокрема, серед **перспектив розвитку** зазначено:

- формування в школі на рівні відносин «учитель – учень», «учитель – учитель», «учень – учень», «учитель – учень – батьки» специфічних позитивних емоційних відносин;
- розроблення системи активного включення сім'ї у процес самовизначення й самореалізації учнів.

У зв'язку з цим логічним був наш вибір долучення до одного з дев'яти **стандартів громадсько-активної школи – «Залучення батьків».**

Цей стандарт є не лише дієвим, а й актуальним з кількох причин:

1. Зазвичай школа і сім'я перебувають у стадії конфронтації. Педагоги дають негативні характеристики сім'ї, звинувачуючи батьків у бездіяльності щодо виховання власних дітей. Батьки, усвоючи чергу, зневажливо ставляться до вчителів.

2. У багатьох сім'ях не звертаються до педагогів щодо проблем, які виникають у процесі виховання дітей.

3. Сім'я і школа часто виявляються не партнерами, а реальними супротивниками, між якими дитина змушена пристосовуватися, лицемірити, що призводить до проявів аморальної поведінки тощо.

Однак і шкільна, і сімейна сфери не існують ізольовано в житті дитини, яка, приходячи до школи, репрезентує світ своєї родини, умови життя, спектр соціальних відносин, звички, манери поведінки, рівень інтелекту. Та і школа завжди прагнула до взаємодії із сім'єю. Це знаходило своє відображення в корекції сімейного виховання, у педагогічній просвіті батьків, у безкінечних обговореннях із батьками щодо навчання і поведінки їхніх дітей, у викликах батьків до школи тощо. Це абсолютно правильні речі, але сучасність змінює певні поведінкові риси батьків, що спонукає школу шукати нові важелі взаємодії. Це питання є актуальним для нашого навчального закладу, тому потребувало детального вивчення, визначення слабких і сильних сторін роботи школи щодо залучення батьків і окреслення перспектив.

Під час проведення співбесід та анкетування ми визначили:

- Вибір батьками школи зумовлений передусім спеціалізацією закладу – 42 %, близькістю розташування до місця проживання – 32 %, високою компетентністю вчителів – 22 %.
- Від навчання дітей у школі батьки очікують: щоб знання і вміння, здобуті у школі, допомогли дітям почуватися впевненими в житті – 54 %, щоб знання і вміння, здобуті в школі, допомогли дітям вступити у виш – 38 %, щоб школа навчила дитину спілкуватися і жити в суспільстві – 22 % (і лише 1,6 % – щоб діти мали високі бали).

• 76,8 % відповіли ствердно на запитання «Чи відомо Вам, що Ви учасник навчально-виховного процесу у школі?» (Але є ще 23,2 %!).

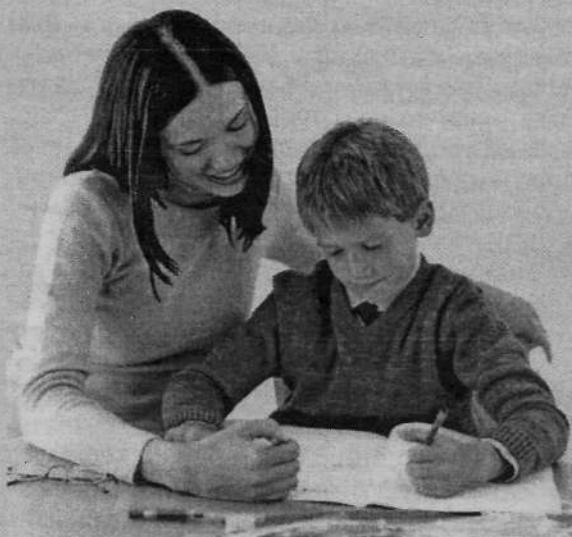
• Пріоритетними формами спілкування батьків зі школою було визнано: батьківські збори — 48,8 %, індивідуальні бесіди з учителями — 29,6 %, участь у батьківських і шкільних органах самоврядування — 11,2 %, відвідування концертів, вистав, спортивних змагань і мистецьких заходів (як глядач та як учасник) — 8,8 %. При цьому батьки готові приходити до школи: один раз на місяць — 42,4 %, один раз на тиждень або й більше — 32,8 %, принаймні один раз на семестр — 24,8 %.

• Відповіді щодо того, які рішення, пов'язані з діяльністю школи, ми повинні ухвалювати спільно, були такими: про бюджет і головні витрати школи — 33,2 %, про систему допомоги дітям, які потрапили в складні життєві ситуації, та систему піклування про дітей — 31 %, про виїзди й екскурсії — 18 %, про виховні програми й виховні методики школи — 15,2 %. І лише 2,6 % батьків цікавить питання результативності перевірок, яким підлягає заклад.

• На питання «Що школа може зробити, щоб Ви радо співпрацювали з нами?» батьки першочергово визначили: щодо діяльності школи і враховувати їх.

Ми зрозуміли, що однією із слабких ланок нашої діяльності був недостатній рівень участі батьків в ухваленні рішень, що стосуються навчально-виховного процесу. А це, у свою чергу, є можливим наслідком недостатнього інформування батьків про освітні зміни. Також заслуговувало на увагу питання проведення спільних справ (свят, акцій, екскурсій тощо).

Нині незаперечним і вагомим аспектом залучення батьків до діяльності школи є **комунікація**. Основною причиною слабкої участі батьків є відсутність ясної, зрозумілої і корисної інформації. Школам і вчителям необхідно влаштовувати особисті зустрічі з батьками, спілкуватися по телефону, за допомогою електронної пошти й інформаційних сторінок в Інтернеті. Розсилання на домашню адресу листів та інформаційних записок, а також інформаційних бюллетенів можуть допомогти школі зробити спілкування батьків і школи більш тісним. Ми зрозуміли, що забезпечення батьків такою інформацією на регулярній, послідовній основі і в різних форматах допомогло б заповнити розрив, утворений між школою і батьками, які не беруть участі у шкільному житті дітей.

Тому в школі стало нагальним питання комп'ютеризації, упроваджено **проект «Інтернет у кожну класну кімнату»**. Нині 45 із 51 навчальних кабінетів обладнано персональними комп'ютерами й мають вільний доступ до мережі Інтернет, створено локальну мережу, функціонує 23 інтерактивні комплекси, медіацентр у шкільній бібліотеці, два комп'ютерні класи.

З метою об'єднання педагогів школи, учнів і їхніх батьків у єдину спільноту, модернізації навчального процесу школа долучилася до участі в **проекті «Щоденник. ua»**. «Щоденник. ua» надає доступ до електронного розкладу уроків, електронного журналу вчителя, електронного щоденника учня, сприяє навчанню в режимі реального часу, онлайн-тестуванню учнів (олімпіади, конкурси). Також «Щоденник. ua» самостійно формує всі необхідні статистичні дані (рейтинг класів, середній бал із предмета тощо). З метою відвідування батьками сторінок електронного щоденника у вестибюлі школи обладнане робоче місце з персональним комп'ютером. Іншою стратегією активізації участі батьків у шкільному житті є стратегія узгодженості й залучення. Ми намагаємося дати зрозуміти батькам, що школа готова враховувати їхні бажання, стиль життя і вимоги. З цією метою організовуються і проводяться шкільні заходи, збори й конференції.

Найбільш поширеними формами індивідуальної роботи з батьками нині залишаються **бесіди й консультації** у школі або під час відвідування вчителем сім'ї учня. Класний керівник проводить і групову роботу. Угрупізовані батьки зі схожих родин. Зокрема, це можуть бути неповні сім'ї, сім'ї, де батькам бракує

певних педагогічних знань, родини зі стійкими сімейними конфліктами, сім'ї, у яких дуже суворо і надмірно вимогливі батьки, або такі, де не має єдиних вимог з боку батька й матері, тощо. З такими родинами розробляється конкретна програма ліквідації прорахунків у вихованні, проводяться співбесіди із психологом школи.

Значну роль у розв'язанні спільних завдань навчання і виховання відіграють **батьківські комітети школи і класу**. Обирають їх на відповідних батьківських зборах, працюють вони в тісному контакті з класними керівниками. Добре підготовлені і проведені батьківські збори сприяють створенню єдиного колективу педагогів і батьків, мобілізації його на розв'язання конкретних проблем життя і виховання дітей у сім'ї. До шкільного батьківського комітету обираються представники батьківських колективів усіх класів.

У школі є традицією залучати батьків до підготовки і проведення ранків, виховних годин, акцій тощо. Усе це сприяє кращому взаєморозумінню між учителями й батьками, дітьми й дорослими, формує єдину спільну шкільно-сімейну систему впливу на дитину.

Виконання батьками громадських доручень з виховання дітей у школі або за місцем проживання — найбільш перспективна форма підвищення педагогічної культури батьків, озброєння їх педагогічними знаннями й досвідом. Саме така допомога школі особливо цінується дітьми і підлітками, сприяє зближенню учнів із батьками і на цій основі — успішному розв'язанню багатьох складних питань виховання. Ми вважаємо, що класному керівникові необхідно знати можливості й бажання батьків і повсякчас заохочувати їх до громадської роботи з дітьми і підлітками. Громадська виховна робота з дітьми неминуче розширює коло особистих інтересів батьків, надає життю сім'ї яскраво вираженої суспільної спрямованості.

Крім названих форм взаємодії педагогічного батьківського колективів, у школі практикуються дні

відчинених дверей, вечори запитань і відповідей, відкриті уроки для батьків і представницькі заходи.

Усі згадані форми потрібні для **активізації педагогічної просвіти, мета якої** — подолати педагогічну і психологічну неграмотність значної частини батьків, сприяти виробленню умінь і навичок сімейного виховання.

Цього року батьківська рада школи звернулася до батьків з пропозицією проведення акції «Свято першого дзвоника — без квітів», яка була активно підтримана і вчителями, й учнями.

За рішенням батьківської ради школи зібрани кошти у сумі 23 649 перераховано на лікування Олександра Мазура, учасника АТО, який був тяжко поранений під час бойових дій, мешкає в мікрорайоні школи та є чоловіком випускниці школи.

З ініціативи адміністрації школи та підтримки батьківської ради протягом вересня проведено акцію щодо збирання благодійних коштів для закупівлі військового обмундирування та спорядження для військових у зоні АТО. Учні теж не стояли осторонь, а готували листівки-побажання та сердечка вдячності.

Із нетрадиційних форм роботи з батьками практикуємо:

- організацію і проведення творчих виставок як дитячих, так і батьківських робіт різного спрямування;
- організацію екскурсій на підприємства міста, де працюють батьки учнів школи.

Важливою формою співпраці школи та сім'ї єдільність вищого органу громадського самоврядування — **ради школи**. Вона виконує дорадчі функції з питань, що стосуються організації навчально-виховного процесу, зміцнення матеріально-технічної бази, організації дозвілля й оздоровлення учнів. Серед завдань пріоритетним є зміцнення партнерських відносин між родинами учнів і школою з метою забезпечення єдності навчально-виховного процесу. Також у школі функціонує **піклувальна рада**, яка активно співпрацює з адміністрацією школи щодо вирішення проблем шкільного життя.

Отже, робота, що проводиться в школі за **стандартом «Залучення батьків»**, на нашу думку, уже має певні результати.

Вона є корисною для учнів:

- щодо поліпшення успіхів у навчанні;
- поліпшення поведінки й активної позиції в житті класного колективу;
- позитивного й сумлінного ставлення до виконання домашніх завдань;
- регулярного відвідування школи.

Користь для батьків:

- усвідомлення позитивного впливу на освіту своїх дітей;
- глибше розуміння роботи школи;
- спонукання їх до підвищення своєї освіти;
- відвідування й допомога в організації шкільних заходів.

Для вчителів ця робота корисна, адже приносить задоволення батьків роботою вчителя, руйнує бар'єри непорозумінь, підвищує рейтингові показники.

А в кінцевому результаті від цього виграє школа, тому що не лише зміцнюються й поглиблюються позитивні відносини між школою і сім'єю, а й **підвищується ефективність роботи школи загалом**.

Для тих, хто починає роботу в цьому напрямі, хочеться **порадити: будьте винайдливими!** Школи мають надавати ресурси тим батькам, які хочуть більше дізнатися і брати активну участь у навчанні та шкільному житті дитини. Організовуйте уроки, які б викладалися батьками. Створіть при школі ресурсний центр для батьків, розробіть шкільну інформаційну сторінку в Інтернеті і передбачте наявність на ній відділу для батьків. Організовуйте зустрічі й семінари щодо виховання дітей самотніми батьками, допомоги у виконанні домашнього завдання, удосконалення навичок, виховання підлітків, інформованості про наркотики і секс тощо. **І пам'ятайте:** що більше часу батьки будуть проводити в стінах школи, то якінішою буде взаємодія і ефективнішим навчально-виховний процес.

КЕЙС-СТАДІ ЗОШ № 223

Стандарт «Залучення батьків»

Виховна система школи — це динамічне явище. Воно народжується, удосконалюється, оновлюється. Педагогічний колектив постійно працює над удосконаленням створеної виховної системи, зорієнтованої на самореалізацію сутнісних сил дитини, забезпечення фізичного, психологічного, морального і духовного здоров'я учня. З'являються нові ідеї, уявлення, стійкі способи взаємодії між людьми, організаційні структури, ускладнюється і впорядковується життєдіяльність шкільного колективу — усі ці явища й характеризують процес розвитку виховної системи.

Створення виховної системи школи починалося із систематизації педагогічних ідей, які були отримані шляхом психолого-педагогічного діагностування, зустрічей у межах взаємодії шкільного трикутника (адміністрація,

педагогічний колектив — учні — батьки). Так, надійшло чимало різних пропозицій, іноді суперечливих і від батьків, і від учнів. Але всі зрозуміли одне: треба починати зі зміни поглядів на виховання дитини, перевігнути структуру і зміст виховної роботи з урахуванням актуальних проблем сьогодення, знайти, як їх розв'язати, знаючи особливості школи, традиції, досвід, новації, які відповідають вимогам сучасного суспільства.

В основу діяльності школи покладено **пріоритет виховання як цілеспрямованої дії на процес розвитку особистості**. У школі створено виховну систему, у межах якої кожна паралель має свій напрям роботи: кожний класний керівник детально вивчає кожного учня і клас загалом, використовує різні педагогічні технології, обирає проблему чи питання, які є основними

у виховній роботі класного керівника. Кожний класний керівник розробляє творчий проект, над яким працює клас протягом року, наприкінці якого аналізуються успіхи й невдачі. У цьому класним керівникам активно допомагає шкільний психолог, забезпечуючи психологічний супровід проекту. Паралельно з класними виховними проектами реалізуються традиційні загальношкільні проекти: «Імунітет проти наркоманії», «Димні світи», «Не вбивай свого серця», «Школа проти СНІДу».

Із 2013 року педагогічний колектив школи долучився до проекту «Школа громадянської освіти», розробленого Всеукраїнським фондом «Крок за кроком» спільно з Центральним інститутом післядипломної педагогічної освіти (ЦІППО) й кафедрою

менеджменту освіти ЦІППО в межах **дослідно-експериментальної роботи з темою «Упровадження моделі громадсько-активної школи в загальноосвітньому навчальному закладі».**

У виховну систему школи впроваджуються **експериментальні виховні проекти за міжнародними стандартами якості діяльності громадсько-активної школи:**

- «Виховання людяності в учнів шляхом прояву морально-духовних цінностей».
- Стандарт «Волонтерство»** (учні 5-х класів);
- «Основи правової культури». **Стандарт «Навчання протягом життя»** (учні 8-х класів);
- «Всі ми різні — всі ми рівні». **Стандарт «Соціальна інклюзія»** (учні 9-х класів).

Проект «Я — ми — родина — Україна»

Сучасна школа має дати учням не лише певні знання, уміння й навички, а й виховати соціально адаптовану та громадсько зорієнтовану особистість, яка після закінчення школи успішно займе своє місце в житті. Саме в школі учням необхідно дати знання, що надалі дадуть їм змогу зорієнтуватися в безлічі співтовариств і робити правильний вибір, тому що вже у шкільному віці формується громадський світогляд дитини. Але лише знання теорії недостатньо для формування в учнів активної громадської позиції. Мікросередовище в школі необхідно

об'єднати з реальною дійсністю навколо школи. Громадсько-активна школа че відділяє учнів від реального життя, а включає це життя у свої уроки, позаурочну діяльність, створюючи єдине поле громадського виховання не лише учнів, а й всіх учасників освітнього процесу. У результаті йде комплексне, системне виховання громадянина не лише в школі, а й поза її межами.

Роль школи у процесі формування демократичного менталітету, безумовно, є істотною. У школі закладаються трудові навички, дитина вчиться соціальній взаємодії, тут у неї виробляються життєві цінності, формується уявлення про свою роль як особистості й громадянина. Тому колектив школи вирішив долучитися до мережі громадсько-активних шкіл в Україні, ретельно вивчивши кращий досвід діяльності ГАШ. Спираючись на міжнародні стандарти якості діяльності ГАШ, колектив визначив стратегію впровадження моделі виховної системи, що базується

на партнерстві, лідерстві, волонтерстві, розвитку громади із зачлененням батьків до активної участі в житті школи.

У 2013/14 н. р. паралель 6-х класів обрали тему **довготривалого виховного проекту «Я – ми – родина – Україна»** (формування свідомого громадянина України з усвідомленням значущості особистісних, родинних, громадянських, національних і загальнолюдських цінностей).

Мета проекту:

- формувати систему знань і усвідомлювати значущість особистих, родинних, громадянських, національних і загальнолюдських цінностей;
- формувати активну моральну позицію, духовно-моральну культуру й компетентність особистості;
- виховувати толерантність у відносинах, формувати полікультурні компетентності учнів.

Виховання спрямовується на гармонійний і всебічний розвиток особистості, засвоєння найвищих морально-духовних цінностей; формуються позитивні навички здорового способу життя, розвиваються вміння соціально адаптуватися, володіти собою у складних життєвих ситуаціях.

Напрями реалізації проекту

Eтап I. 2013/14 н. р.

Колектив працював над визначенням теми, аналізом проблеми, постановкою мети, обговоренням методів дослідження. Наступний крок — аналіз вхідної інформації (опитування батьківської і шкільної громади), пошук оптимального способу дослідження мети проекту, побудова алгоритму діяльності. Далі — практичне виконання запланованих кроків, проведення виховних заходів.

Протягом року учні, колектив школи, батьки провели:

- акцію «Подаруй дитині книжку, подаруй дитині іграшку». Учні залучили до співпраці батьків і громадськість, зібрали для дітей-сиріт і дітей-інвалідів книжки, іграшки;
- зустріч із ветеранами;
- заходи, мета яких — виховувати в учнів національну свідомість, розуміння своєї причетності до долі України: «З Україною в серці», «Уклін тобі, Тарасе!» (6-ти класи).

Eтап II. 2014/15 н. р.

Реалізація практичного й презентаційного етапів проекту, які полягають у виконанні запланованих кроківта оформленні остаточних результатів.

У межах цього етапу реалізовано:

- заходи «Ще не вмерла України і слава, і воля...», «А ми тую стрілецьку славу збережемо» (7-ти класи);
- проект «Сімейна розмова», спрямований на підвищення громадянської обізнаності. Психолог школи провів тренінгові заняття й семінари з метою допомогти батькам у вихованні спілкуванні з дітьми.

У своїй діяльності з реалізації **проекту «Я – ми – родина – Україна»** колектив школи використовував **методи й засоби реалізації**: інформаційний, пояснювальний, пояснювально-спонукальний:

- розробка психологоманкет, діагностичних карт, тренінгів;
- залучення учнів до позакласних заходів, участі в гуртках, клубах;
- тісний зв'язок з батьками, відпрацювання механізму взаємодії;
- навчання батьків;
- стимулювання позитивної поведінки, допомага учањам в аналізі своєї поведінки;
- ознайомлення з основами життя у правовій державі;
- допомага в самооцінці, самовизначенні, настанова на позитивну програму життя;
- спільний пошук педагогом і вихованцем шляхів розв'язання проблем.

Кожний розділ виховної діяльності містить традиційні і нетрадиційні **методи роботи**: анкетування, спостереження, опитування, інтерв'ю, гру, години спілкування, виховні години, рольові ігри, конкурси, тренінгові заняття, вікторини, диспути, проекти, пошукові роботи, круглі столи, філософські столи, прес-конференції, родинні свята, екскурсії тощо.

Форми: індивідуальна, групова, фронтальна, колективна. Виховні справи зацікавили учнів, спонукали поважати національну культуру, традиції, сприяли формуванню полікультурних компетентностей.

КЕЙС-СТАДІ СЗОШ І—ІІІ СТ. № 120

Стандарт «Залучення батьків»

Скарб спеціалізованої школи I—III ст. № 120 м. Києва з поглибленим вивченням предметів природничо-математичного циклу — педагогічний та учнівський колективи, які працюють в інноваційно-проектному напрямі. Ми реалізуємо модель випускника школи — успішної особистості з необхідними знаннями, навчальними вміннями і навичками, громадсько-активної, національно-свідомої, гармонійно розвиненої, готової до соціальної адаптації в самостійному житті особистості.

Громадсько-активна школа (ГАШ) — це освітнє середовище і центр розвитку мікрорайону, залучення до участі в роботі естетичних студій, спортивних секцій, інтелектуальних клубів за інтересами для учнівської молоді та дошкільників мікрорайону, тісна співпраця з батьківською громадою — основний акцент у системі виховної роботи школи.

Користуючись накопиченим досвідом під час роботи школи в умовах експериментального періоду і вже в статусі «Школа повного року навчання» (з 2008 р.), ми робимо висновок, що детермінізм проблеми успішності розвитку відносин школи і родини потребує подальшого вивчення і не вичерпав свого потенціалу, тому його можна використовувати для реалізації подальших планів виховання і навчання, організації змістового дозвілля тощо. Отже, **новий експеримент** у нашій школі «Впровадження моделі громадсько-активної школи» дає змогу не зупинятись у русі і продовжувати пошуки.

Мета експерименту: довести, що школа в умовах сучасного інформаційного

і високотехнологічного суспільства великого мегаполіса, яким є Київ, може і має працювати як громадсько-активна для збереження культурних традицій, моральних засад та історичного досвіду українського народу задля успішної імплантації України у співдружність європейських держав.

Трансформація стандартів основної моделі ГАШ

Демократизація школи та класу, партнерство «школа — спільнота» та волонтерський рух — в умовах спеціалізованої школи № 120 передбачає **зміни у таких напрямах**: лідерство й соціальне проектування, робота з батьками, партнерство, добrocinnість і тьюторський рух, використання потенціалу статусу ШПРН, спільне ухвалення рішень і шкільна культура.

Завершивши етап I **експерименту «Наукове обґрунтування і творення моделі ГАШ»** (жовтень 2013 — січень 2014 рр.), ми долучились до виконання завдань етапу II — **«Трансформація та концептуальна кореляція моделі ГАШ ШПРН»** (лютий 2014 — лютий 2015 рр.).

Серед прогнозованих результатів ми визначили **встановлення партнерських відносин між педагогами, батьками, учнями і членами всієї громади**.

Специфіка обраної проблеми полягала в тому, що саме

учасники неперервного навчально-виховного процесу є організаторами і споживачами освітніх послуг, якість і практична доцільність яких визначає ступінь підготовленості до активного життя і запорука успішної імплантації випускників школи — майбутніх громадян України, у різних галузях людської діяльності як у межах рідної держави, так і за кордоном.

Як зробити спілкування з батьками живим? Як залучити батьків до школи? Як створити умови, щоб їм захотілося з нами співпрацювати? Як зробити так, щоб на батьківських зборах були присутні майже всі батьки? Сім'ї дуже різні, у кожній свої проблеми і труднощі, тому неможливо дати однозначну відповідь на запитання «Як же взаємодіяти із сім'єю?». Розмірковуючи про зв'язок школи й сім'ї, можна помітити, що іноді він перетворюється на тонку ниточку, яка може розірватися, адже часто школа лише інформує батьків про поведінку й навчання дитини.

Для роботи були залучені всі можливі **ресурси**: професійні навички й досвід батьків, заклади і громадські організації мікрорайону, бібліотеки: № 134, ім. Буйка, ім. Сєрова, ДМШ № 7 та ЦДЮТ Дніпровського району, соціально-психологічна служба Дніпровського відділу у справах сім'ї та молоді, а також потенціал ШПРН № 120 через використання можливостей гурткової, студійної і клубної роботи.

Інтерактивні методи взаємодії батьків і вчителя

Продуктивний процес неперервного спілкування учителя і батьків — це складний процес, тут немає дрібниць, і для того, щоб учитель і батьки розуміли одне одного, по-перше, необхідний **контакт**. Знайомство відбувається на зборах, де батьків запрошують до спільної роботи, надають їм деякі поради. Привітна усмішка, погляд породжує успіх майбутніх зустрічей.

На початку вересня обирається **батьківський комітет**. За бажанням батьки розділяються на 4 групи. Ними й керує цей комітет, а класовод лише спрямовує процес.

Група 1 «Творчість» — здійснює допомогу в розробці плану виховної роботи, сценаріїв позакласних заходів, організації екскурсій тощо. Найбільш активна і творча мама ініціює свято першого дзвоника. У майбутньому саме батьки разом із дітками випускають газети до різних святкових дат.

Група 2 «Наш дім» — це також вирішення побутових проблем класу: придбання подарунків для дітей до свят і днів народження.

Група 3 «Фонд класу». Їхня функція — фінансова діяльність.

Група 4 «Послуги» — надає допомогу із ксерокопіювання, фото- й відеозйомок.

По-друге, **принцип «відкритого» спілкування**. Батьків можна і потрібно запрошувати на уроки як гостей і помічників.

По-третє, і вчитель, і батьки повинні **бути відчінними за спілкування**: «Дякую вам, дорогі батьки! Які ви молодці!», «Що б ми робили без вас!». Кожен повинен **пам'ятати**: ми живемо за законом дзеркала. Адже якщо людині нічого віддавати, їй і нічого повертасти, тому кожна зернина небайдужості має сприйматися як учителем, так і батьками.

На останніх батьківських зборах у травні найбільш активні батьки нагороджуються листами подяки й символічними медалями..

Залучити батьків до навчально-виховного процесу можна за допомогою таких інтерактивних форм спільної діяльності:

1. Урок-спостереження. Ця форма діяльності дає змогу батькам прослідкувати за тим, як будується система навчання, які методи і прийоми використовує вчитель, як складаються його відносини з дітьми, як діти спілкуються між собою і які при цьому виникають труднощі. Після таких уроків більшість батьків переглядає своє ставлення до дитини, учителя, школи. Здебільшого запрошується батьки тих дітей, у яких є труднощі у навчально-виховному процесі.

2. Урок — практична участь. Ця форма ознайомлює з рівнем сучасного розвитку освітнього процесу, привчає дітей, батьків, учителів до спільної діяльності. Під час такого уроку батькам пропонується роль активних учасників. Вивчаючи тему разом з дітьми, вони відчувають себе задіяними у навчальний процес і ніби повертаються в дитинство, знову згадуючи, як важко буває вчитися. Пропонуючи батькам взяти ручку в ліву руку і записати щось, можна нагадати, як нелегко дітям оволодіти навичкою письма. Фрагменти такого уроку використовуються під час батьківських зборів, особливо під час вивчення складних тем.

3. Урок-змагання. Це особлива форма уроку, до якої потрібно сумлінно готувати. Не кожен із батьків готовий похитнути свій авторитет в очах власної дитини. Проте такий урок створює ситуацію успіху учня у навчальній діяльності, стимулює пізнавальний інтерес, тому його використання є віправданим. Такі уроки плануються на II семестр 2-го класу.

Отже, виокремимо **основні шляхи залучення сім'ї до шкільного життя:**

- налагодження контакту, знайомство з дітьми й батьками;
- формування бази даних про дитину й сім'ю;
- організація роботи з батьківським активом, поступове залучення всіх батьків до класного життя;
- активізація інтересу, заохочення класовою небайдужості батьків та адміністрації школи;
- ведення щоденника педагогічних спостережень. Отримані відомості допомагають проводити батьківські збори, групові й індивідуальні консультації;
- зв'язок з учителями-предметниками, психологом і соціальним працівником школи;
- етап, коли батьки готові діяти самостійно. Відбувається співпраця з позашкільними закладами;
- анкетування й побажання з організації шкільного життя дітей на наступний рік.

Родинне виховання.

Клуб дідусів і бабусь

Життєвою дорогою дитину ведуть два розуми, два досвіди: сім'я і навчальний заклад. Саме в сім'ї дитина отримує первинні навички сприйняття дійсності, привчається усвідомлювати себе повноправним представником суспільства. Саме від того, як батьки розуміють дитину, відчувають її психологічний стан і вміють правильно піклуватися про її здоров'я, залежить майбутнє учня. Цьому сприяє і «нова філософія» роботи із сім'єю.

Створення **клубу дідусів і бабусь** — це пошук нових відносин сім'ї, родини й навчального закладу, зокрема співпраці, взаємодії, довірливості. Система роботи із сім'ями та родинами вихованців передбачає підвищення рівня педагогічних знань батьків, бабусь, дідусів, трансляцію досвіду

позитивних педагогічних впливів на дитину в сім'ї, вибудування внутрішньосімейних відносин.

Щодо узгодженості дій родинного виховання визначено низку **проблем:**

- низька компетентність батьків щодо виховання дітей;
- ослаблена відповідальність батьків за виховання, розвиток дітей;
- відсутність взаєморозуміння й довіри між батьками й педагогами;
- низька ефективність організованих форм співпраці, відсутність цікавих форм взаємодії, що сприяють залученню батьків в освітній процес тощо.

У зв'язку з цим **уроботі із сім'ями вихованців необхідно:**

- залучати не лише батьків, а й бабусь і дідусів в освітній процес, формувати у них компетентну педагогічну позицію щодо власної дитини (онука чи онуки);
- спланувати спільні кроки до забезпечення інтелектуального й естетичного розвитку вихованців, а також фізичного і психічного здоров'я дітей.

Виховний потенціал сім'ї можна значно оптимізувати, організувавши «Клуб дідусів і бабусь». Адже молоді сім'ї так потребують додаткового доходу, тому мами поспішають вийти на роботу та й кар'єрою надто дорожать, і не хочуть втрачати час, довго перебуваючи в ролі домогосподарки. Нерідко в таких ситуаціях бабусі, а зараз їхній вік помолодшав, готові допомогти у вирішенні проблем з вихованням дитини. Здавалося б, що в цьому поганого, адже це не просто рідна, а найближча людина?

Безумовно, бабусі й дідусі створюють онукам максимум комфорту на психологічному рівні, адже вони балують дітей, намагаючись задоволити будь-які їхні бажання і, найголовніше, бачать у них особистості, на відміну від їхніх батьків, які намагаються її сформувати, допускаючи при цьому безліч помилок. Бабусі й дідусі раді поділитися з ними власним досвідом виховання, але батьки дитини не завжди готові наслідувати порадам старшого покоління. Дедалі більше молодих бабусь починає усвідомлювати загалом очевидний факт, що сучасна сім'я вже ледь справляється з функціями, пов'язаними з вихованням юного покоління.

Сімейне об'єднання ентузіастів — перспективна форма не лише педагогічного лікнепу, а й справжнього батьківського університету, який допоможе створити оптимальні умови для:

- відродження традицій сімейного виховання;
- збереження і зміцнення здоров'я дітей;
- інтелектуального розвитку;
- розвитку комунікативної сфери;
- формування навичок соціальних відносин.

Заняття клубу зорієнтовані на спільну діяльність педагогів, батьків, бабусь, дідусів, де вони зможуть обмінюватися досвідом і думками. Треба, щоб всі вони — близькі і рідні учнів, бачили у навчальному закладі потенційного помічника й консультанта у вихованні їхніх нащадків.

Отже, «Клуб дідусів і бабусь» є додатковим компонентом виховного процесу, де бабусі і дідусі можуть отримати знання й розвинути свої вміння, щоб надалі об'єднати свої зусилля з батьками дитини і забезпечити дитині захист, емоційний комфорт, цікаве і змістовне життя у школі і вдома.

Колективний референдум

Школа і родина повинні у тісному зв'язку здійснювати навчання і виховання майбутнього покоління.

Робота школи з батьками проводиться **у двох напрямах**:

- Залучення батьків до виховної роботи. Це згуртовує батьків у єдиний колектив, поширює позитивний досвід навчання. Проте

не всі батьки розуміють свої обов'язки, деякі з них недооцінюють значення сімейного виховання та, не маючи необхідних знань, допускаються серйозних помилок у вихованні своїх дітей.

- Підготовка батьків до процесу виховання. Проблемою загальної підготовки батьків до виховання дітей займаються різні організації, заклади й товариства. Серед них важливе місце належить школі, найближким однодумцем якої є сім'я.

Мета залучення батьків до навчально-виховної роботи: розкрити зміст і долучити до активної взаємодії. Доступність і відкритість школи дає змогу розподілити відповідальність між класоводом, батьками й учнями не лише за їхній рівень освіти, а й за власну поведінку учня, яка стає більш виваженою і свідомою, за ставлення кожної окремої родини до учителя — за той «меседж» сучасному українському суспільству, який ми створюємо разом. За конституцією нашої школи ми є «демократичною правовою школою» (ст. 1), «конституція поширюється на всіх учнів школи незалежно від класу, віку і посади» (ст. 2), «дитина, її життя і здоров'я, честь, гідність та недоторканність визнаються найвищою цінністю в школі» (ст. 3).

Так, **метод батьківського референдуму** вже у початковій школі є ефективним для виправлення ситуації з поведінкою проблемних дітей. Правила в традиційних школах ставлять усіх учнів в одинакові рамки

поведінки, які нав'язують, а не доводять учневі неможливість виходу за межі них. Суть питання полягає в тому, що і дитина, і її батьки та близькі, лишаються сам на сам із цією проблемою. «Я не знаю, що мені робити з моєю дитиною», — часто говорять батьки і розводять руками. Встановлення «влади всіх над усіма», а не традиційна влада авторитетів — ось шлях до успіху.

Важливою перевагою системи батьківського самоврядування є **розвиток комунікації**. Це забезпечується тим, що кожен учасник зборів має право висловитися, що і є передумовою для спілкування з різними людьми. Спілкуючись між собою, батьки долають свій традиційний егоїзм і вчаться поважати думку інших. Класний колектив складається з осіб, які мають різні погляди, думки, схильності, типи темпераменту тощо. Зустріч у вигляді референдуму дає батькам певні навички толерантності, які будуть використані для успішного виховання власної дитини, її адаптації в колективі. Час висловлювання батьків, згідно з правилами, не обмежується. При цьому немає необхідності використовувати власний авторитет для перебивання, висловлювання непогодження або ненадання можливості людині висловитися. На зборах кожному з батьків доцільно надати слово для збереження високої довіри до головного чинника демократизації.

Форми взаємодії педагогів і батьків — це різноманіття організаційної спільноти діяльності та спілкування.

Серед інших традиційних і нетрадиційних форм **залучення батьків до навчально-виховного процесу** в межах експериментальної діяльності такі:

- колективні: загальношкільна конференція, батьківський лекторій, вечір для батьків, батьківські читання, семінари-практикуми, заняття-треніни, круглий стіл, «Педагогічна вітальня», «Усний журнал», спортивні змагання, благочинна акція, трудовий десант/суботник, концерт, виставка-вернісаж;
- індивідуальні: творчі справи, сімейні традиції, історія моєї родини, талісман сім'ї, гороскоп сім'ї, сімейна книга рекордів, географічна карта родоводу, «Довгожитель сім'ї» (книжка, іграшка тощо), день народження в родині, свята родини, сімейні захоплення, «Чотири способи порадувати маму»,

«Бабусині пироги» (вислови, історії, ігри), «Сімейний альбом», «Відомі люди сім'ї», «Тато може все, що завгодно», «Наш будинок — театр, музей, оранжерея...», «Пісні (казки) моєї бабусі», «Найлагідніше мамине слово», «Моя улюблена страва», «Я пишауся своїм дідом!», «Мій прадід — герой!», конкурс на найцікавіші мамині нотації і моралі.

Висновок

Проміжні результати роботи школи щодо упровадження власної **моделі громадсько-активної школи**, а саме **стандарту «Залучення батьків»** дають змогу висловити гіпотезу, що важливими умовами успіху співпраці сім'ї і школи є «виховання всім світом», підтримка цього напряму на рівні місцевої громади, міста, тобто **створення єдиного освітньо-культурного простору**.

Діяльність батьків і педагогів в інтересах дитини може бути успішною лише в тому випадку, якщо вони стануть членами альянсу, що дасть їм змогу краще дізнатися про дитину, побачити її в різних ситуаціях, а отже, допомогти дорослим у розумінні індивідуальних особливостей дітей, розвитку їхніх здібностей, формуванні ціннісних життєвих орієнтирів, подоланні негативних учинків тощо. Педагогам важливо встановити партнерські відносини з родиною кожного вихованця, створити атмосферу взаємопідтримки і спільноті інтересів. Саме сім'я з раннього дитинства покликана закласти в дитині моральні цінності, орієнтири на формування розумного способу життя.

Нині в умовах, коли більшість сімей стурбовані вирішенням проблем економічного, а деколи й фізичного виживання, посилилася соціальна тенденція самоусунення батьків від вирішення питань виховання й особистісного розвитку дитини. Батьки, не володіючи достатньою мірою знаннями про вікові й індивідуальні особливості розвитку дитини, іноді здійснюють виховання наосліп, інтуїтивно. Тому **залучення батьків до діяльності школи** — це одна з найважливіших і найважчих сфер для взаємодії.

Будь-яка спільна діяльність починається з короткочасних контактів. Якщо вони приносять сторонам задоволення, то можна організовувати спільнуроботу, щодопоможе батькам піклуватися не лише про інтереси своєї дитини, а й про розвиток всієї освітньої установи і громади загалом.

СТАНДАРТ «ШКІЛЬНА КУЛЬТУРА»:

важливим елементом ГАШ є те, що вони відкриті та сприятливі до змін. В основі діяльності таких навчальних закладів лежать демократичні цінності. Колектив школи робить все можливе, щоб знайти кращі способи розкриття потенціалу в дітях, їхніх сім'ях і всіх членах громади. Шкільна культура спрямована на те, щоб розвинуті бажання учнів бути творчими й активними як у навчанні, так і в житті.

КЕЙС-СТАДІ НВК № 30 «ЕКОНАД»

Стандарт «Шкільна культура»

Для реалізації культурно-освітніх запитів учнів і мешканців мікрорайону громадсько-активна школа пропонує:

- спортивні секції (футбол, волейбол, східні єдиноборства, спортивні танці, стрільба, настільний теніс, туризм);
- гуртки (моделювання одягу, прикладного програмування, веб-дизайну, народної іграшки);
- мистецькі студії (хореографічна, драматична, поетичної творчості, вокальна, образотворчого мистецтва);
- вивчення англійської, німецької, російської та польської мов;
- оволодіння комп’ютерними технологіями на базі 3-х спеціально обладнаних кабінетів;
- наукові відділення Малої академії наук (НВК — колективний член Київської МАН);
- клуб «Партнерство» (НВК — учасник міжнародних проектів шкіл ЮНЕСКО).

Тип громади

Відкрита спільнота, що складається з учнів, батьків, педагогів, мешканців мікрорайону НВК, партнерів «ЕКОНАДУ» за проектами спільної волонтерської діяльності, співпраці в різних клубах, секціях, школах і студіях, розташованих за межами школи, зокрема за місцем проживання учнів та їхніх родин, більшість яких не мешкає в мікрорайоні школи, але саме школою об’єднана у спільноту, громаду. Це дає підстави для визначення типу моделі ГАШ НВК № 30 «ЕКОНАД» як освітньо-трансляційного, чий вплив виходить далеко за межі мікрорайону його дислокації. Разом із тим можливості цього мікрорайону суттєво впливають на діяльність ГАШ та особливості вибору форм її реалізації.

Учні НВК здебільшого з родин службовців. У соціальному паспорті навчального закладу є діти з неповних і багатодітних родин, діти-інваліди й діти-сироти.

Історія стандарту

«Шкільна культура» — це один зі стандартних показників громадсько-активної школи, визнаний європейським співовариством.

Культура — це одне з основних явищ людського життя, яке має ціннісно-смислове наповнення і сприяє забезпеченням загальновизнаних стандартів і якості життя.

Науковці розглядають **поняття «культура»** як сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених людством; специфічний спосіб організації й розвитку людської життєдіяльності; процес розвитку сутнісних сил людини і її творчої самореалізації.

Шкільна культура є частиною загальної культури. Її місія полягає в задоволенні духовних, організаційних, матеріальних, змістових, інтелектуальних та інших потреб членів шкільного колективу.

Після здійснення в НВК самооцінювання за Міжнародними стандартами якості діяльності громадсько-активної школи з метою визначення сильних і слабких сторін, ми чітко визначили, які ключові (за самооцінкою) моменти у нас відпрацьовані на високому рівні, а які вимагають суттєвого напруження й концентрації спільних зусиль задля їх поліпшення. У результаті складено стратегічний план розвитку ГАШ, визначено пріоритети на наступні роки. Одним з основних стандартів є **стандарт «Шкільна культура»**, що отримав 3,6 бала.

Специфіка проблеми

Оцінювати шкільну культуру надзвичайно складно. І не лише тому, що її компоненти здебільшого непрості (норми, цінності, налаштування, переконання, інтереси), а й тому, що, навіть знайшовши спільні показники і критерії, можна легко загубити те, що є основою шкільної культури, — неповторність, унікальність кожної школи, її психологічний мікроклімат. У цьому стандарті окреслено кілька **важливих параметрів**:

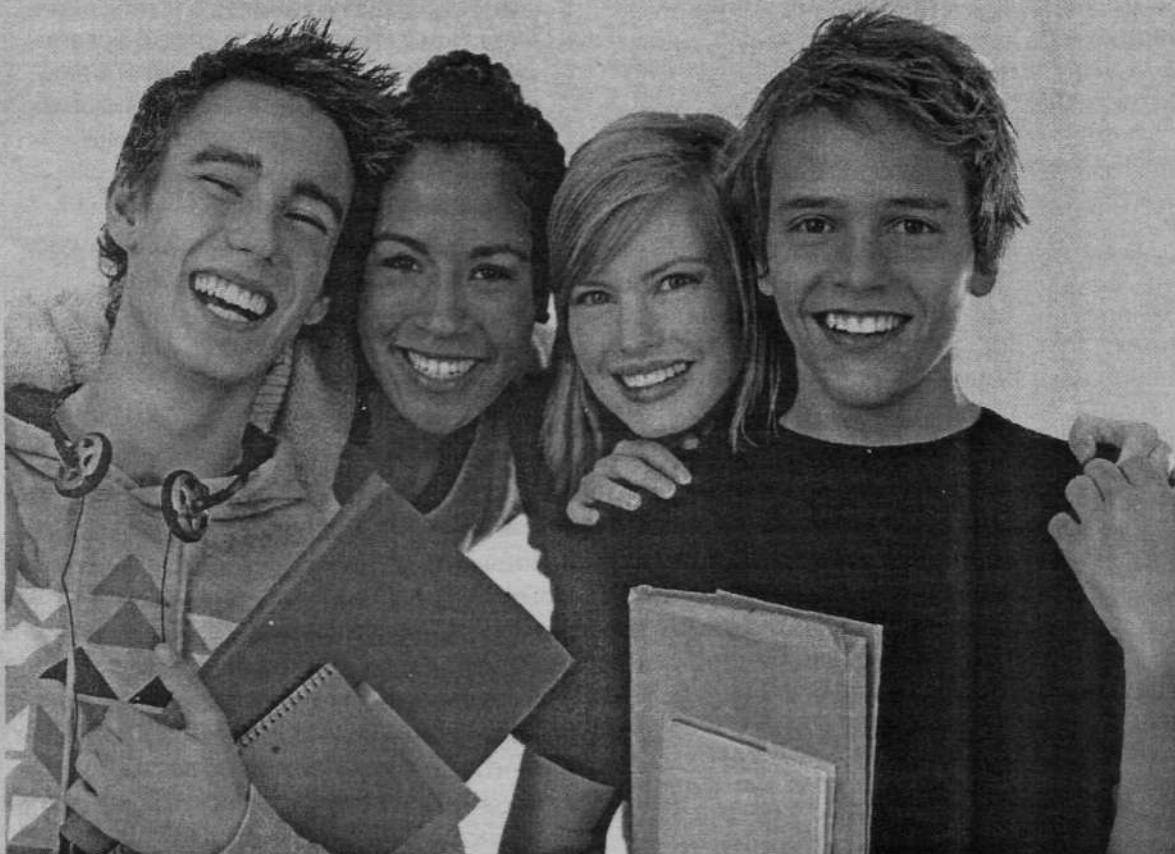
- заличення учнів, учителів, батьків, громади й інших партнерів школи до активної участі у процесі прийняття рішень;
- досвід роботи в команді, утворчій групі широко використовується в діяльності школи;
- розвиток і поширення стратегії багатоаспектного навчання у різних формах освітньо-виховної діяльності;
- набуття й розвиток життєвих компетенцій учнів, необхідних для успішного життя;
- сприяння розвитку життєвих навичок учнів;

• формування почуття відповідальності як основної риси громадсько вмотивованої особистості — найважливіша політика школи;

- якісне й оперативне розповсюдження інформація серед усіх партнерів.

Використовуючи їх, як індикатори, педагогічний колектив НВК «ЕКОНАД» працює над **науково-методичною проблемою «Реалізація проектно-цільової системи організації життя навчального закладу шляхом діяльності студійних центрів — осередків сучасної педагогічної культури, лабораторії новітніх освітніх технологій і плідної співпраці всіх учасників навчально-виховного процесу заради особистісного зростання й розвитку кожного».**

Підтвердженням правильності обраного шляху можуть стати і грамота Президії НАНУ та МАН України за високі досягнення в науковій роботі з учнями, і диплом Всеукраїнської виставки «Освіта-2012» за впровадження інноваційних методів навчання, і низка подяк і грамот різних рівнів за участь учителів та учнів у різних освітньо-виховних проектах і конкурсах.

Студійні центри

Студійний центр «Малюк» для еконадської малечі — коріння гімназійної освіти, зібрання яскравих зірочок, талановитих учителів й обдарованих учнів.

Наш центр об'єднує вчителів, які мають справу з молодшими школярами. Адже все починається з невеликого. Тому вчителі студійного центру «Малюк» намагаються сіяти в серця малюків зерна, знайти підхід до кожної дитини, підібрати ключі до розуміннякої кожної дитячої душі, зробити доброю й теплою атмосферу спільної праці. Усе це потребує неабиякого терпіння, сил і творчої наснаги. Де ж брати натхнення на постійну творчість?

Щоб протидіяти педагогічному вигоранню, ми запровадили у своєму колективі традицію: відпочинок за межами навчального закладу. Разом подорожуємо містами нашої України, відкриваючи для себе багато цікавого й пізнавального. Саме ці екскурсії надихають на творчість, надають сил та натхнення для подальшої роботи і творчих злетів.

Керівник студійного центру «Малюк»

Студійний центр «Дивослово» — це осередок вивчення української мови та літератури, російської мови та світової літератури.

Людину завжди манить диво!
Людину завжди манить слово!
Тому закохані ми в тебе,
О, «Дивослово»! О, «Дивослово»!

Робота в центрі спрямована на забезпечення високого рівня викладання української мови та літератури, світової літератури та російської мови, формування в учнів практичних умінь і навичок: навчити учнів користуватися різними мовними засобами, формувати у школярів уміння й навички зв'язного усного й писемного мовлення, духовний світ учнів, світоглядні уявлення, загальнолюдські ціннісні орієнтири, тобто залучення через мову до культурних надбань українського народу і людства загалом; допомогти учніві знайти себе в житті; пробудити чи розвинути в дитині те творче зернятко, яке є в кожному, бо закладене природою. Учителі центру — це творчі особистості, а вчитель опановує способи розвивальної допомоги, педагогічні підтримки, спільно працюємо та відпочиваємо.

Керівник студійного центру «Дивослово»

Студійний центр «Світ» — це науково-методичний осередок учителів суспільно-природничого фаху й майбутніх географів, хіміків, біологів, істориків.

Пріоритетні напрями роботи студійного центру: удосконалення педагогічної культури учителя шляхом засвоєння і використання сучасних педагогічних інтерактивних технологій. Формування в учнів наукового світогляду, демократичної громадської культури.

Уже 5 років наш центр бере активну участь у Міжнародному природничому інтерактивному конкурсі для учнів 1-11-х класів «Колосок», що сприяє популяризації природничих наук серед учнів та спонукає їх до пошуку діяльності. Діти отримують грамоти та подарунки. За 2013—2014 рр. учні гімназії отримали 82 золотих колоски та 21 срібний. Надалі учасники цього проекту беруть активну участь у Всеукраїнських олімпіадах з базових дисциплін, у Малій академії наук.

Керівник студійного центру «Світ»

Відчути радість від власних особистих відкриттів, від краси чітких логічних міркувань, гармонії числових співвідношень — усе це можливо у **студійному центрі «Промінь»**.

СЦ «Промінь» — це осередок вивчення предметів природничо-математичного циклу, де розвиваються таланти майбутніх практиків і теоретиків. Уся його діяльність спрямована на удосконалення форм і методів організації навчання математики, фізики, інформатики шляхом урізноманітнення особистісного зорієнтованої системи й застосування кращих технологій для розвитку творчої особистості кожного учня.

Керівник студійного центру «Промінь»

Студійний центр «Гармонія» — це професійне об'єднання вчителів спорідненої групи навчальних предметів, яке має науково-методичні, організаційні і психолого-педагогічні завдання.

Центр згуртував художньо-естетичні предмети, які культивують здоров'я, красу і талант на уроках фізичного виховання, образотворчого мистецтва, музики, на заняттях спортивних секцій і творчих студій.

Саме цей студійний центр пропонує гімназистам багато спортивних секцій, художньо-естетичних гуртків і студій. Тут будуть задоволені всі забаганки творчих учнів.

Керівник студійного центру «Гармонія»

Поліглот — це особа, яка володіє багатьма мовами. Багатомовність — це, безперечно, цікаве явище, яке здавна притягує увагу як учених, так і загалу. От і наш студійний центр «Поліглот» здобув таку назву, тому що наїї вихованці мають нагоду вивчити три іноземні мови.

Студійний центр «Поліглот» об'єднує вчителів англійської, німецької та польської мов. Учителі нашого центру вдосконалюють педагогічну культуру шляхом упровадження новітніх освітніх технологій з метою індивідуалізації навчально-виховного процесу. Особливе значення надається впровадженню особливих методів навчання гімназистів. На уроках іноземних мов значну увагу приділяють комп'ютерним технологіям.

НВК № 30 «ЕКОНАД» бере активну роль у міжнародних програмах асоційованих шкіл «ЮНЕСКО», а у 2014 році ми отримали звання «Краща школа ЮНЕСКО». «Модель ООН», «Діалог держав: партнерство в освіті», просвітницький фестиваль «Діалог культур» — це міжнародні освітні програми, які щороку збирають своїх учасників.

Студійний центр співпрацює з представництвом британського видавництва «Pearson Education» та Oxford University Press і є дійсними членами Oxford Quality Programme. Працюючи над міжнародним і фаховим зростанням, ми активно відвідуємо семінари і тренінги, організовані представництвом International Business School (IBS), LONGMAN, Cornelsen, Hueber.

Усі ми знаємо, для того, щоб розмовляти іноземними мовами, потрібно ними володіти, тому протягом навчального року ми беремо активну участь у проектах молодіжної асоціації AIESEC та соціальному культурно-освітньому проекті «World Without Borders (WWB)». Живе спілкування іноземними мовами дає учням вільно володіти ними, а також використати свої знання в майбутньому.

Керівник студійного центру «Поліглот»

Вирішення проблеми розвитку шкільної культури

Проблема вимагає комплексного підходу, а оптимальним варіантом такого підходу, як переконав нас багаторічний досвід, є **застосування проектної системи організації шкільного життя**. Така система дає змогу ефективно залучити до співпраці учнів, батьків, учителів, громадськість, партнерів НВК, активізувати освітньо-виховний потенціал мікрорайону, району, міста. Склалася апробована часом система довгострокових цільових проектів, кожен із яких має конкретну мету, а всі разом

вони покликані виховувати обізнаного, свідомого, активного громадянина — патріота України. Лише перерахуємо ці довгострокові проекти, назви яких говорять самі за себе: «Плекаємо громадян», «Освіта — супер!», «Ерудит», «Здоров'я, краса, талант», «Дбайливість», «Вимогливість і довіра», «Будьмо майстрами».

Довгострокові проекти НВК № 30 «ЕКОНАД» — це багаторічні програми із щорічним корегуванням форм і методів роботи, **мета** яких — створити оптимальні психолого-педагогічні, методичні й організаційні умови виховання соціально зорієнтованої особистості, сприяти саморозвитку і вдосконаленню всіх учасників навчально-виховного процесу. Учні, батьки, педагогічний колектив, працівники культури охорониздоров'я, науковці, діячі спорту, психологи, громадські організації, школи-партнери по ГАШ та ПАШ ЮНЕСКО, випускники та друзі «ЕКОНАДУ» — усі залучені до роботи в процесі реалізації проектів і є учасниками проектної діяльності, що створює підстави для творчого застосування й розвитку з огляду на специфіку принципів ГАШ — школи юних громадян.

Ці довгострокові проекти, розраховані на все шкільне життя дитини, підлітка, щорічно доповнюються циклічними річними проектами, назви-слогани яких розкривають сутність, мету й повну відповідність до завдань громадсько-активної школи в соціальному, педагогічному, освітньому, культурологічному й організаційному розумінні.

Перший 5-річний цикл містить такі проекти:

- «Мандруємо країнами ЄС» (2005/06 н. р.);
- «Моя Україна у світі єдина» (2006/07 н. р.);
- «Бути киянином — щастя і честь» (2007/08 н. р.);
- «У моїй родині — доля України» (2008/09 н. р.);
- «Вмію мріяти — вчуся діяти» (2009/10 н. р.).

Другий 5-річний цикл на новому для дитини віковому етапі поглибує принцип — від загального до індивідуального, від суспільного до особистісного:

- «Земля — наш дім, а ти господар в нім» (2010/11 н. р.);
- «Люблю і вивчаю тебе, рідний краю» (2011/12 н. р.);
- «Бути киянином — доля щаслива» (2011/12 н. р.);
- «Київ люби і вивчай шанобливо» (2012/13 н. р.);
- «У моєму родоводі — гордість нашого народу» (2013/14 н. р.);
- «Я вірю в свою мрію, тому активно дію» (2014/15 н. р.).

Сподіваємось, що участь у науковому експерименті допоможе нам глибше зрозуміти педагогічні, соціальні та психологічні процеси, ініційовані такою системою.

Чого ми навчилися?

Училися, училося і будемо вчитися:

- відчувати потреби суспільства та його виклики школі, не очікуючи вказівок «зверху»;
- розробляти гнучку мобільну стратегію — відповідь школи на ці виклики суспільства;
- розуміти необхідність створення системи діяльності школи як запоруки ефективності цієї діяльності;
- створювати шкільну модель громадянського суспільства та вчитися жити в такому суспільстві.

Поради колегам із власного досвіду

- Не бійтеся руйнувати архаїчні педагогічні стереотипи на зразок «Школа має давати сукупність знань». «Сукупність знань» в інформаційному суспільстві давно вже стала змінною категорією, щоб не сказати «ефемерною», і давати цю «суму» вчитель не може з огляду як на зміну самого поняття,

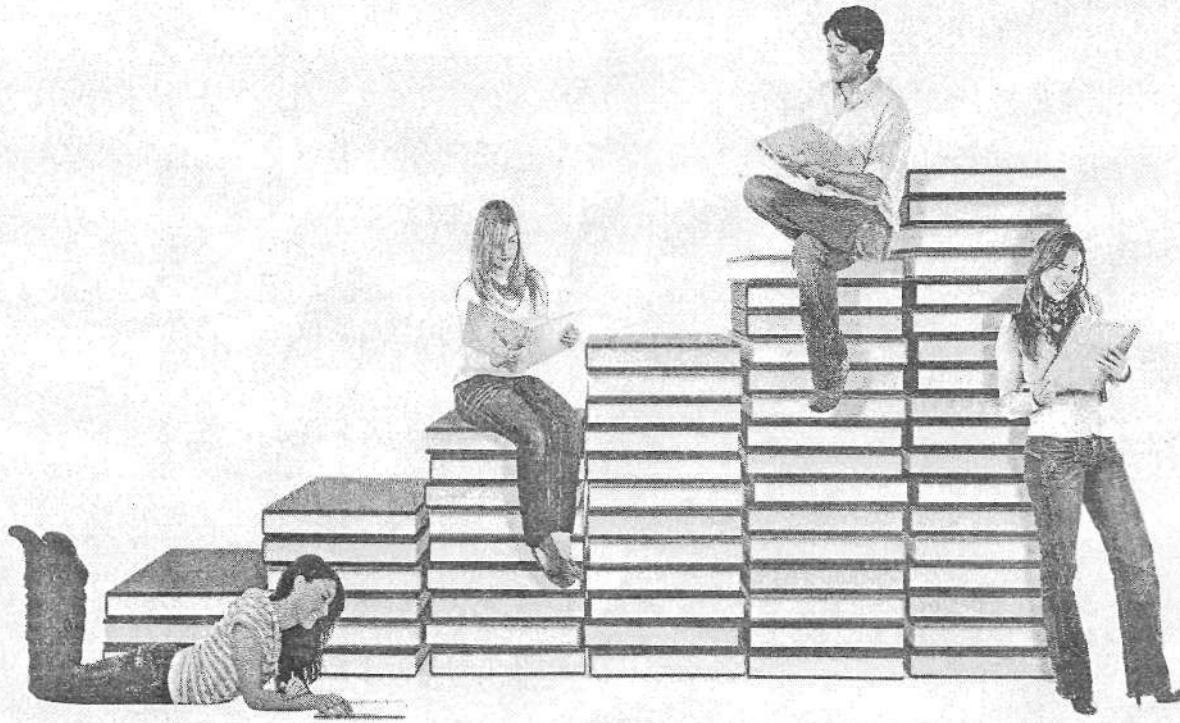
так і на принципові зміни у процесі засвоєння цих знань новим поколінням учнів.

• Прагніть побачити загалом і глибоко осмислити педагогічні соціальні процеси, у яких ви берете професійну участь, — інакше неможливо зрозуміти, що наша робота — це надзвичайно значуща для всієї країни місія.

• Шукайте однодумців і гуртуйтесь з ними, бо крім вас є чимало людей, які можуть поліпшити життя, але вони інколи не знають, до чого докласти свої зусилля.

• Бережіть себе від професійного вигорання — реалізуйте власні обдарування не лише у роботі, сміливо розширяйте коло ваших інтересів.

Філософія «ЕКОНАДУ» полягає в тому, щоб, використовуючи можливості впливу на батьків дітей, які навчаються в навчальному закладі, іхнє безпосереднє оточення, стати з'єднувальною ланкою між школою, громадою і владою, мобілізувати їхні ресурси з метою вирішення проблем громади. Ми переконані, що найповніше громадсько зорієнтована освіта виявляється в закладі, який відкритий до співпраці і партнерства, має відкриту систему.

КЕЙС-СТАДІ СЗОШ № 129

Стандарт «Шкільна культура»

Мотивація вибору стандарту

Шкільна культура — це явище, що не обмежується шкільними стінами й роками навчання в них. Натомість ми маємо справу з основою громадянської, професійної і сімейної культури в майбутньому, при цьому шкільна культура є довгостроковою інвестицією в життя учнів.

Формування цінностей взаємоповаги й відповідальності може стати вагомим внеском шкільної освіти у майбутнє своїх випускників. Саме на них ґрунтуються здорові відносини в робочому колективі, серед друзів та однолітків, серед представників інших світових культур і національностей. Поза їхнім впливом не залишаються родинні відносини.

Необхідною умовою успішного втілення шкільної культури є розуміння того, що правила поведінки не ставлять під загрозу творчий бунтівний дух молоді, нав'язуючи єдину поведінку, а шукають шляхи його реалізації у творчих здобутках і надбаннях учнів, їхніх соціальних і діяльнісних ініціативах, а також сприяють взаєморозумінню й ефективній взаємодії між учнями і вчителями.

Філософія школи

Організація освітнього процесу спрямована на досягнення єдності вимог учителів і батьків, задоволення інтересів школярів. Спеціалізація школи — англійська й німецька мови. Із 2013/14 н. р. розпочато вивчення китайської мови як другої іноземної.

Тип громади: міська територіальна громада.

Оволодіння учнями іноземними мовами сприяє міжособистісній взаємодії молоді в умовах світового простору. Для цього старшокласники вивчають спецкурси: бізнес-курс англійської мови, країнознавство Великої Британії та США, технічний переклад, англійську літературу. Рівень володіння школлярами іноземною мовою наприкінці 11-го класу відповідає рівню B1+ згідно із Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти.

Контингент учнів і батьків: відібрани на конкурсній основі, готові до навчання у школі, умотивовані до навчання діти українських сімей середнього достатку із родин підприємців, державних службовців, інтелігенції, робітників, домогосподарок. Багато батьківських пар розлучені, уклали другі шлюби, одинокі матері, опікуни. Багато батьків — випускники нашої школи. Для хворих учнів та інвалідів організовано навчання вдома. У школі є «Зразковий хоровий колектив „ЕЛЕГІЯ“», дипломант і володар ГРАН-ПРІ міських конкурсів. Переможець районних, міських конкурсів і фестивалів — шкільна команда КВК «ЕКСТРІМ».

Органи самоврядування: педагогічна рада, рада школи, піклувальна рада, рада старшокласників і дитяча організація «Дивосвіт». Друкований орган ради старшокласників — газета «Класні новини». У школі працюють психолог і соціальний педагог, рада з профілактики правопорушень. Учнів-правопорушників немає.

Інфраструктура школи: угоди про співпрацю з Київським національним торговельно-економічним університетом, НТУУ «КПІ», співпраця з Міжнародним жіночим правозахисним центром «Ла Страда Україна», Національна експертна комісія при Кабінеті Міністрів України з питань суспільної етики й моралі, офісом діловодства та інформатизації НАТО в Україні, Інститут Кеннена в Україні, Уповноваженим Президента України з прав дитини.

Наші пріоритетні проекти: «Всеукраїнський конкурс — захист науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук», «Apple+2», «Я — киянин», КВК «Екстрім», «Освіта для демократичного громадянства», прес-центр «Класні новини», «Мозаїка водостолиці», інноваційний проект «Розвиток громадсько-активних шкіл в Україні».

Проблема, визначена використанням обраного стандарту

Ставши учасниками інноваційного проекту ГАШ і досить глибоко вивчивши низку науково-методичних матеріалів, відвідавши практичні заняття, тренінги, науково-практичні конференції, провівши два етапи само-оцінювання якості діяльності ГАШ, з'ясовано, що на шляху трансформації загально-освітньої школи в громадсько-активну основну роль відіграє **шкільна культура**. Саме на цьому стандарті ГАШ ми і вирішили зосередитися.

Специфіка проблеми

Коли так багато людей працюють разом в одній установі, коли так часто змінюються склад учнів і батьків, як це відбувається в наших школах, то виникають **запитання**: які сили потрібно задіяти для підтримки шкільної культури, дисципліни і порядку? Що змушує учнів дотримуватись правил, а що підштовхує їх на порушення?

Ці **проблеми** добре відомі всім, а розв'язати їх нелегко. **Причини** бувають різні:

- великі групи учнів і мала кількість дорослих, що за ними наглядають;
- предмети, що вивчаються, нецікаві, учням незрозуміло, навіщо взагалі потрібно вивчати деякі з них;
- школа не приділяє достатньо уваги інтересам і цінностям учнів, навчальний план обмежує вибір учнями курсів за інтересами;
- водночас бюрократичні перешкоди й поінформованість, нав'язування школі багатьох заходів органами управління освіти вимагають відволікання учнів від навчального процесу, що неминуче накопичує прогалини у знаннях учнів і викликає втрату інтересу до навчання;
- методи викладання не пристосовані до стилю навчання учнів, інколи предмети викладаються нецікаво, методика викладання неефективна в різномірнівневих класах

і ускладнює розвиток індивідуальних потреб учнів, матеріал предмета позбавлений прикладного змісту.

Досить часто **джерело цієї проблеми знаходитьться ззовні:**

- ізоляція через соціальний стан, етнічну належність або певну форму інвалідності;
- людські слабкості: лінощі, неорганіованість, відсутність уваги тощо. Учні проходять надзвичайно важливі й іноді важкі етапи у своєму особистому розвитку саме у шкільні роки, і ми розуміємо, що школа виконує неймовірно важливе завдання, причому щодня і скрізь;
- мотивація вчителів до творчої праці низька через низьку зарплату, перевтому, необхідність мати додаткову роботу й джерело доходів для забезпечення прожиткового бюджету;
- відвідування культурних закладів після уроків та у вихідні дні не охоплює всіх учнів, що не забезпечує рівний доступ до мистецької і духовної спадщини, не досягається рефлексія виховного процесу.

Ми, дорослі, повинні слідувати законам і нормам суспільства. Це ж, зрозуміло, стосується і шкіл. Правила потрібні, але, як і в суспільстві загалом, у школі вони мають встановлюватися тими, кого вони стосуються. **Задання** полягає в тому, щоб шкільна культура стала чимось таким, що учні розуміють, а не тим, що їм нав'язують.

Чого ми навчилися? Що б ми порадили іншим?

Із чого виростає культура школи? Із багато чого: із культурою довгожителів, із кущів бузку на шкільному подвір'ї, із місцевою вуличкою, де вона розташувалася, із зв'язків, якими школа пов'язана із зовнішнім світом, із висловів та анекdotів, маленьких відкриттів і дивних учників, що відбуваються тут. Так, протягом тривалого часу створюється власна шкільна культура і притаманна лише їй шкільна ментальність. У школі серед педагогів є унікальні люди, яких усе життя пам'ятають випускники. Вони живуть своїм чудовим внутрішнім життям, їх відрізняє майже інтуїтивне розуміння ізnanня людської психології, яке дає їм змогу завжди бути на тому перехресті, де вони потрібні, де їх слово врятує і возвеличить, подарує надію.

Особлива творча колективна й індивідуальна ментальність складається там, де вдається виростити **гідний педагогічний колектив**, де зазвичай не затримуються чвари, сенс спільної діяльності лежить поза постійними конфліктами, а пізнавально-творча активність присутня постійно. Там не заздрять, а радіють успіху, там накопичуються захоплені враження від побаченого, почутого і зробленого, там завжди є оригінальна думка.

Адже відомо, що там, де вчитель формує у дітей захоплене ставлення до торжества

думки, до її краси, значущості, дивовижності, де такі красиві шкільні вечори, а вільний час — це час для інтересів і пошуків, саме там стають нормою життя високі **гуманістичні принципи**: говори про людей добре, думай про них добре, помічай у житті хороше, роби хороше для інших. Тому перед школою і сім'єю стоїть **задання** — створити умови для захоплення, участі, різноманітності, відповідальності, авторських думок. Школа має бути відкрита для складних ситуацій, дивних зустрічей. Тоді і вирощена нею культура буде високою і красивою.

Формальні контексти управлінської діяльності

1. ОСОБИСТА ПОЗИЦІЯ. ДИСЦИПЛІНА

УЧНІВ

Крок 1

Ви твердо вірите у правила і владу як у засіб підтримки порядку. Правила забезпечують стабільність, оскільки учні завжди знають, як поводитися. Це полегшує також соціальні відносини у школі і позбавляє вчителів безлічі тривалих дискусій. Директор школи як найвищий орган влади завжди правий.

Поставте собі запитання: чи існують структурні причини, які можуть бути усунені? Наприклад, чи можемо ми змінити розклад так, щоб дорослі в школі могли більше часу присвячувати спілкуванню з учнями? Або ж розмістіть всюди великі годинники для того, щоб учні вчасно приходили на урок: тобто можуть бути прості шляхи для підвищення ефективності вашої організації і скорочення часу й енергії, що витрачаються на дисциплінарні заходи.

Крок 2

Як директор, ви визначаєте правила і міру покарання, але ви хочете вислухати учнів до того, як приймати рішення, бути відкритішим до потреб та інтересів учнів.

Закликайте вчителів більше зосереджуватися на стимулюванні учнів, а не на авторитеті вчителя, залучіть учнів до складання правил, пошукайте рекомендації, як подолати культурні відмінності. Учні, як і всі інші, хочуть працювати мирно і спокійно, а не в хаосі. Замість того щоб говорити про правила і покарання, використовуйте такі терміни, які нададуть можливість відчути відповідальність за свої вчинки.

Крок 3

Усі активно задіяні в підтримці дисципліни й порядку. Відмінність тепер полягає в тому, що кодекс поведінки відомий усім і приймається більшістю. Взаємна повага й загальні інтереси є основними принципами для розробки правил поведінки в школі. Співпраця має більше значення, ніж влада, а самі правила періодично переглядаються учнями, співробітниками і керівництвом. Влада — це те, що ви заробили, а не просто отримали завдяки вашій посаді. Ви також розумієте, що у навколошньому світі завжди будуть люди, яким або непросто пристосуватися до встановлених правил, або які не можуть дотримуватися дисципліни, не спираючись на правила, або щоб не наражатися на загрозу покарання.

Коли вам потрібно вдатися до покарань, дійте чітко, але помірковано. Прагніть критикувати сам учинок, а не людину. Заохочуйте хорошу поведінку, розширяючи свободу для тих, хто поводиться відповідально і зріло. Як дорослий, завжди особисто подавайте гарний приклад для молодих людей на етапі навчання, усвідомлюючи, що ви несете відповідальність за те, щоб ці молоді громадяни були інтегровані в суспільство, а не виключені з нього.

2. МІСЦЕВА ШКІЛЬНА РАДА

Зазвичай шкільна рада не повинна втрутатися у повсякденне управління школою, тому на її засіданнях дисципліна в школі не обговорюється. Це розглядається як внутрішня справа самої школи.

Крок 1

Як керівник школи ви несете відповідальність за підтримку дисципліни і порядку. Це може бути достатньо великим навантаженням для директора школи.

Проаналізуйте ті чинники в суспільстві, які можуть впливати на школу і які можуть бути компенсовані завдяки деяким змінам у місцевій шкільній політиці. Поставте таке запитання: як шкільна рада на місцевому рівні долають процес ізоляції й інші типи соціальної несправедливості?

Крок 2

Ви розумієте, що дисципліна — це ширше питання, ніж просто внутрішня справа школи. Як завжди, зміни в суспільстві безпосередньо впливають на життя в школі.

Використовуйте свою позицію і досвід для того, щоб переконати керівників у необхідних змінах щодо розподілу ресурсів. Покажіть повну картину для того, щоб нейтралізувати популістські вимоги типу «закон і порядок», але при цьому не применшуйте того, що дійсно викликає занепокоєння.

Крок 3

Шкільна рада знає, як стимулювати і підтримувати хорошу поведінку учнів. Ваша школа розглядається як хороший приклад для підтримки міцної дисципліни.

Переконайте шкільну раду в тому, що справжнє громадянство починається у школі, а вкладені в це засоби є хорошим внеском для всього суспільства.

3. ЗБОРИ СПІВРОБІТНИКІВ

Директор школи завжди повинен пам'ятати про те, що дисципліна учнів має найважливіше значення для вчителів. Учителі — це ті, хто першими стикаються з порушеннями поведінки і часто поодинці спілкуються з групами учнів. Як ми можемо забезпечити сприятливі умови та інструменти для роботи вчителів у школі з тим, щоб вони надалі створювали робочий клімат у колективі?

Крок 1

Учитель володіє авторитетом у класі. У відносинах з учнями ви завжди підтримуєте вчителя з питань дисципліни. Проте ви розглядаєте проблему дисципліни швидше як особисту слабкість вчителя або відсутність характеру в учня.

Обговоріть питання дисципліни загалом. Дізнайтесь, що для співробітників є найбільшою перешкодою для підтримання порядку. Сприяйте відвертості: те, що розглядається як особисте, може виявитися тим досвідом, із яким стикаються всі або майже всі. Розробіть загальне правило. Принайді, намагайтесь досягти згоди з основних питань і наполягайте на тому, що всі повинні дотримуватися цих правил, про які ви спільно домовилися.

Крок 2

Ви переробили деякі організаційні моменти, але як і раніше вважаєте, що змінюватися повинні учні, а не школа. Багато вчителів розглядають проблеми дисципліни як особисті і професійні недоліки.

Приверніть увагу експертів до того, щоб співробітники більше дізналися про зміни цінностей у суспільстві, про етнічні й культурні відмінності. Намагайтесь розглянути ситуацію з погляду учнів: які механізми у вашій школі створюють передумови небажаної поведінки? Що ми самі можемо змінити?

Крок 3

Проблеми дисципліни обговорюються в ширшому контексті і не розглядаються як особисті недоліки серед співробітників і керівництва.

Глибше розгляньте сучасне суспільство і його вплив на дітей. Реальний порядок має важливе значення для всіх. Правила поведінки встановлюються і переглядаються на підставі загальної згоди між співробітниками, керівництвом і учнями. Учні ознайомлені як зі своїми правами, так і з відповідальністю.

4. УЧНІ

В авторитарних школах дисципліна є самоціллю, а слухняність — доброчинністю. Водночас у демократичній школі учні самі визнають свої права і відповідальність, а отже, несуть відповідальність за свої поведінку й дисципліну.

Крок 1

Учні повинні підкорятися правилам і від них не очікують, що вони будуть сумніватися в них.

Дозвольте учням висловлювати свої думки. Якщо заперечення є вагомими й одностайними, то можна дозволити небезпеку відхилення від правила, яке не є принциповим. Потім адаптуйте правила до нової практики.

Крок 2

Коли учні виступають категорично проти правила, то ви розглядаєте це як свідчення того, що необхідно внести до правил певні зміни.

Залучайте учнів до розробки норм і правил. Відведіть для учнів суттєву роль у розробці правил поведінки в школі. Наш досвід засвідчує, що учні є справжніми експертами щодо того, якими мають бути правила, щоб їх сприймали реалістично і їм було легко їх виконувати. Адже учні теж хочуть миру і спокою, як і ми.

Крок 3

Учні залучаються не лише до обговорення політики, а й додзіснення правил на практиці. Старшокласники виступають як наставники для учнів молодшого віку.

Неформальні контексти управлінської діяльності**1. ОСОБИСТА ПОЗИЦІЯ****Крок 1**

Ви вважаєте, що учням не можна довіряти, щоб вони вирішували, що добре, а що погано. Вони повинні вчитися підпорядкуванню.

Поставте собі запитання: чому лише керівник має рацію, коли тлумачить правила? Запропонуйте учням обговорити поведінку і правила. Поділіться також вашими думками зі співробітниками.

Крок 2

Ви зрозуміли, що існують інші причини відсутності дисципліни, ніж просто поганий характер. Ви самокритичні. Ви змогли б уникнути деяких проблем із дисципліною, якби самі виявляли більшу гнучкість.

Надайте учням старших класів більше прав щодо конкретних напрямів і подивітесь на їхню реакцію. Чітко заявіть про те, якого рівня відповідальності ви від них очікуєте. Наприклад, ви можете надати учням вільний доступ у комп'ютерний клас на випробувальний термін, за умови, що вони обережно будуть поводитися з обладнанням. Поясніть цей зв'язок учням. Що вищим буде рівень їхньої відповідальності, то більше у них буде прав.

Крок 3

Ви довіряєте учням так, як ви довіряєте і вашим співробітникам. Правила необхідні як рамки, але зазвичай ви їх не використовуєте як аргумент у разі поганої поведінки. Більше значення має індивідуальна відповідальність, а не підпорядкування. Для того щоб відчути індивідуальну відповідальність, вам потрібно досягти, щоб учні поважали самих себе. Зміцнення самоповаги учнів — це величезне завдання для школи: без самоповаги ви не можете поважати інших. Управління шляхом наставництва є в цьому сенсі корисним методом як для вчителів, так і для шкільних керівників.

**2. РОЗМОВИ В КОРИДОРАХ
(СПІЛКУВАННЯ)****Крок 1**

Коли ви ходите по школі, основна ваша мета — перевірити, щоб скрізь панувала дисципліна. Для вас також важливо досягти поваги серед учнів і викладачів до керівника школи.

Поставте собі запитання: чи поводяться учні по-іншому, коли поруч немає дорослих? Якщо так, то чому?

Крок 2

Дорослі в школі завжди подають хороший приклад: вони пінктualні, ввічливі і добре підготовлені для всіх заходів. Зрозуміло, що ви цього очікуєте і від учнів.

Коли ви бачите приклад поганої поведінки, скористайтеся цією можливістю для позитивного втручання: покажіть, що ви зацікавлені особисто, не намагайтесь відразу виносити вердикти. Не обмежуйте себе діями лише з виправлення поганої поведінки. Якщо у вас складуться дружні відносини з учнями, то вам набагато легше буде встановити дисципліну в конструктивному й позитивному планах.

Крок 3

Учні й викладачі здійснюють комунікацію в доброзичливій атмосфері і поважають одне одного. Вони відчувають, що вчителі їх підтримують і по-справжньому зацікавлені в їхньому благополуччі і особистому розвитку. Учні поводяться належним чином і тоді, коли навколо немає дорослих, щоб їх контролювати, існує дуже мало випадків цікавання або вандалізму. Учні і викладачі поважають свою школу.

Повсякденне управління**ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТІВ****Крок 1**

Відповіді на більшість запитань можуть бути знайдені в нормативних документах. Керівник школи розглядає себе як експерта в галузі законодавства.

Поставте собі запитання: чому це так важливо для мене? Чи можуть бути інші стимули для хорошої поведінки, крім правил? Як ми можемо протидіяти насильству (що часто трапляється) як реакції на конфлікт?

Крок 2

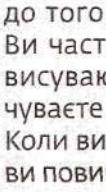
Ви дали своїм співробітникам свободу виконувати свою роботу самостійно. Визменили повсякденний контроль для того, щоб проводити більше часу з учнями і співробітниками.

Зверніться до хороших рис людської поведінки, замість того, щоб усі зусилля спрямовувати на придушення поганих. Підкреслюйте відповідальність усіх за атмосферу в школі, наприклад, ставлячи такі запитання: хотіли б ви, щоб така людина, як ви стала колегою/товаришем по навчанню? Допомагайте і заохочуйте роботу в команді серед учителів, наприклад, призначаючи

Крок 3

групу вчителів кураторами великої групи учнів замість традиційного підходу, коли кожен учитель займається певною групою учнів у класі. Відкрито говоріть про моральні втрати, що їх завдає насильство. Активно сприяйте принципам і методам мирного врегулювання конфліктів.

Ваша школа є динамічним закладом, ви не завжди повністю контролюєте те, що відбувається, тому це іноді вас турбую. Більшість випадків непокори врегулюються до того, як вам навіть про це стає відомо. Ви часто здивовані хорошими ідеями, які висувають ваші співробітники й учні, відчувають себе частиною команди. Довіряйте! Коли ви даєте співробітникам незалежність, ви повинні також побажливо ставитися і до зроблених помилок. Розглядайте конфлікти між колегами як різні думки, а не обов'язково як щось винятково правильне або неправильне. Завжди позитивно ставтеся до пропозицій і критики, надайте учням і співробітникам можливість регулярно оцінювати ваш підхід до керівництва школою.

Я не отримав передплачене видання. Що робити?

Звернутися із листом-заявою до начальника свого поштового відділення упродовж одного місяця (для газет) або двох місяців (для книжок). Додати ксерокопію передплатного абонемента (квитанції).

Продублювати лист-заяву на адресу видавництва: 01014, м. Київ, вул. Тимірязєвська, 2

Нагадуємо, що за ненадходження номерів відповідає Державне підприємство з розповсюдження періодичних видань «Преса»

КЕЙС-СТАДІ ЗОШ № 205

Стандарт «Шкільна культура»

Долучившись до міжнародного проекту розвитку громадсько-активних шкіл, ми поставили перед собою **завдання:**

- вивчити й проаналізувати потреби місцевої громади і розробки моделі трансформації власної школи у громадсько-активну з урахуванням місцевих умов і особливостей на основі отриманих результатів;
- презентувати школу як громадсько-активну;
- виховувати у школярів суспільну активність і почуття відповідальності, підготувати їх до вирішення тих проблем, із якими вони зіткнулися вже зараз, і тих, які доведеться вирішувати після закінчення школи.

У процесі проведення підготовчої роботи, відвідування семінарів, тренінгів і конференцій ми вивчили основні критерії Міжнародних стандартів якості діяльності громадсько-активних шкіл і провели дві сесії самооцінювання. Під час першої сесії у грудні 2013 р. розглянуто всі стандарти за змістом критеріїв. Повну таблицю критеріїв за кожним стандартом ми не розглядали, а вирішили охопити всі пріоритети (вони взаємопов'язані), визначити, наскільки це реально для нас виконати протягом навчального року, щоб запустити процес трансформації нашої школи у громадсько-активну. У процесі самооцінювання найбільш захопливим було те, наскільки по-різному інтерпретували окремі критерії різні представники громади. Це свідчило про низький рівень поширення інформації про роботу школи.

Шляхом обговорення можливих шляхів реалізації тих чи інших пріоритетів стало можливим скласти **план взаємодії з громадою на початковому етапі**. Після другого етапу самооцінювання у квітні 2014 року стало зрозуміло: діяльність колективу школи щодо підвищення рівня реалізації одних стандартів негативно впливає на роботу щодо інших.

Зокрема, під час самооцінювання, коли розглядалися окремі критерії стандарту «Шкільна культура», Рада ГАШ звернула увагу на досить низький рівень таких показників:

- участь учнів, батьків, представників громади в ухваленні колегіальних рішень (розробці плану розвитку школи, виховної програми тощо);
- використання вчителями стратегії багатоаспектного навчання (інтерактивного, позакласного);

- шкільні проекти з підприємництва;
- доступ до інформації.

Специфіка проблеми

Основна проблема функціонування міської школи як громадсько-активної полягає в тому, що жителі багатоповерхівок і гуртожитків, які оточують школу, не є повноцінною громадою, якаб малавласні організації самоврядування, окремий бюджет для розвитку і могла б шляхом проведення загальних зборів вирішити свої проблеми. В умовах мегаполісу школа може надавати ресурси певним партнерам, проводити волонтерську роботу, залучати батьків, упроваджувати інклюзивну освіту тощо. Але найбільшу користь громадсько-активна школа в міських умовах принесе громаді, якщо виховаває в учнів суспільно-політичну активність і надасть можливість впровадити її в реальне життя. Вирішенню цього завдання має сприяти якомога повніша реалізація всіх критеріїв міжнародного **стандарту «Шкільна культура»**.

Шляхи вирішення проблеми

З початком роботи школи як громадсько-активної запроваджено **регулярне (двічі на рік) анонімне опитування учнів і батьків** щодо їх очікувань у сфері організації навчального, виховного процесу, позакласної роботи та поліпшення матеріально-технічної бази. Протягом навчального року після першого опитуваннями змогли частково задовільнити ці потреби:

- збільшено кількість гуртків (зокрема і правознавчий гурток «Вчимося бути громадянами»);
- організовано спальні кімнати для першокласників;
- здійснено підключення до мережі Інтернет завдяки партнерам;
- оновлено гардини на вікнах у холі, коридорах, актовій залі (теж завдяки партнерам);
- за кошти батьків зроблено косметичний ремонт внутрішніх приміщень, частково (50 %) пофарбовано фасад, облаштовано окремий туалет для учнів, хворих на ДЦП;
- відновлено роботу шкільної газети (у межах роботи гуртка соціально-реабілітаційного напряму «Масмедиа»);
- план роботи школи, інформацію про новини шкільного життя, компетентність

учителів, щорічні звіти директора й заступника з виховної роботи розміщено на сайті навчального закладу.

Опитування учнівського й педагогічного колективів засвідчило, що лише незначна кількість учителів застосовує під час уроків елементи інтерактивного навчання або навчання за межами класу, а також залишає представників громади як експертів на уроках, позакласних заходах, як митців на концертах.

Координатором ГАШ — заступником директора з виховної роботи спільно з головою МО класних керівників у межах дослідно-експериментальної роботи «Упровадження моделі громадсько-активної школи в навчальному закладі» підготовлено і проведено серію семінарів і тренінгів із класними керівниками:

- «Технологія соціального проектування»;
- «Партнерство та основні кроки до його налагодження»;
- «Соціальний менеджмент особистості»;

- «Міжнародні стандарти якості діяльності громадсько-активної школи».

З батьками:

- «Партнерство «родина — школа»: особливості, переваги, результативність»;
- «Програма „Молодь на роздоріжжі. Батьківська сторінка”»;
- «Формування культури толерантності»;
- «Демократизація відносин керівник — учитель — учень — батьки — громада».

Заплановані засідання НМР «Основи демократизації НВП», «Волонтерство — основна засада громадської активності особистості», а також засідання педагогічної ради «Філософія громадсько-активної школи та принципи громадсько зорієнтованої освіти».

У результаті проведеної роботи класні керівники визначили разом зі своїми учнями певні напрями діяльності для реалізації довгострокових соціальних проектів (табл.).

Таблиця

Клас	Назва проекту	Відповідальний
1-А 1-Б	«Цінуй здоров'я з малечку» (здоров'я збережувальні технології)	
2-А 2-Б	«Учись творити добро»	
3-А 3-Б	«Будь здоров!» (здоров'я збережувальні технології)	
4-А 4-Б	«Чисте довкілля» (збір вторинної сировини)	
5-А	«Допоможи друзям нашим меншим!» (співпраця з благодійним фондом «Щаслива лапа»)	
5-Б	«Квітуча школа» (озделення школи території)	
6-А	«Наші таланти — рідній школі!», «Подарунок просто так»	
7-А	«Вчимося бути громадянами» (проекти правового і патріотичного напрямів)	
7-Б	«Живи, книго!» (допомога школінні і районні бібліотекам)	
8-А	«Небайдужі» (волонтерський загін)	
9-А	«Ми — не вандали!» (упорядкування школи будівлі)	
9-Б	«Рух — це життя» (музичні перерви для малюків)	
10-А	«ЗМІ для школи і громади» (PR-менеджмент, створення сайту нашої громади)	
11-А	«Діти — дітям» (шефські заходи для молодшої школи, дитячих садочків, дитячого будинку)	

Участь у цих заходах сприяє **формуванню в учнів важливих якостей**: патріотизму, поваги, милосердя, співчуття, небайдужості до проблем інших людей, відповідальності за майбутнє і розуміння того, що вони самі створюють це майбутнє.

Під час повторного анкетування більшість опитуваних зазначили позитивні зміни і готовність брати участь у шкільних проектах. Батьки активно допомагають під час проведення екскурсій, шкільних заходів, волонтерських акцій (збір вторинної сировини, поповнення бібліотечного фонду, допомога учасникам АТО тощо), зустрічаються з учнями під час виховних годин, проводять профорієнтаційні майстер-класи, активніше відвідують лекції батьківської просвіти «по помилок хороших батьків». Зрістакож і обсяг спонсорських внесків батьків.

Проміжні результати трансформації школи у громадсько-активну:

- підвищення рівня поінформованості батьків та їхньої участі у навчально-виховному процесі;
- підвищення авторитету школи серед батьків, збільшення кількості учнів у першому класі;

- розширення партнерських відносин;
- зміцнення позицій громадянської освіти та виховання у навчальному процесі (відкриття гуртка для учнів 7–8-х класів «Вчимося бути громадянами», іспит за вибором у 9-му класі з правознавства);
- зацікавленість учнів у активізації шкільного життя, роботи самоврядування;
- розширення діяльності волонтерського загону (зростання кількості волонтерських акцій).

Висновки

Наш заклад і надалі буде використовувати технологію самооцінювання за міжнародними стандартами діяльності школи, тому що це допомагає вивчати громадську думку, системно планувати роботу школи, визначати пріоритети майбутніх дій.

Поради

Найважче у процесі перетворення школи в громадсько-активну підібрати команду активних, ініціативних людей. Не лише вчителів, а й учнів, батьків, партнерів.

Презентуйте перед громадою кожен свій успіх, навіть найменший! Це додасть вам віри в себе і сили рухатися далі.